

„Dejiny dvadsiateho storočia sú plné príkladov krajín, ktoré sa rozhodli prerozdelať bohatstvo a nakoniec prerozdělili chudobu.“

- Thomas Sowell

Editorial

Richard Ďurana

Po polročnej odmlke vám v schránkach pristáva nové číslo Market **Finessse**. Práce bolo neúrekom, niektoré aktivity (vrátane MF) sme museli na čas odstaviť na vedľajšiu koľaj, ale verím, že ste si prehľad o našej činnosti držali cez ďalšie naše pravidelné newslettere, či už je to **Týždeň s INESS, Ekonomická olympiáda** alebo **Cena štátu**.

Pri čítaní tohto čísla si určite všimnete **zmeny, ktorými náš najstarší - už 18-ročný newsletter prechádza**: hneď za týmto úvodníkom nasleduje zoznam najdôležitejších tém posledného obdobia, kde sme sa snažili rozčeriť vody verejného diskurzu prostredníctvom analýz, publikácií a odporúčaní pre verejnú politiku. Tradičná rubrika **Cena štátu** zostáva, rovnako aj informácie o nových publikáciách a podujatiach, ktoré sme buď zorganizovali alebo na nich aktívne participovali. Redukujeme počty článkov, ktoré vám budeme prinášať. Píšeme ich veľa a mali sme potrebu podeliť sa s vami s čo najväčším počtom z nich, no Market **Finessse** tím za posledné roky narástol na pravidelnú publikáciu s rozsahom cca 30 strán. To sa na newsletter asi nepatrí :)

Toto číslo je ešte stále trochu rozsiahlejšie, dobieha prehľad najdôležitejších výstupov za posledného pol roka, preto s ním, prosím, ešte majte pri čítaní zhovievavosť. Ako uvidíte, spravili sme toho pre vaše peňaženky a slobody naozaj veľa.

Na konci apríla sme v spolupráci s prestížnymi európskymi think tankmi združenými v Epicenter Network zverejnili publikáciu **Market Force: Revitalising the Single Market for the next 30 years**. V štúdiu hodnotíme stav a prínosy európskeho jednotného trhu ako aj výzvy, ktorým čelí a príležitosti na jeho zlepšenie.

Pripravili sme aj jej **dvojičku špecificky upravenú pre Slovensko**, ktorú sme pokrstili na tradičnej konferencii Free Market Roadshow. **Štúdiá vyvolala v Európe ohlas**, diskutovali sme o nej aj na zahraničných konferenciách. Začiatkom júla sa náš kolega a hlavný autor štúdie Radovan Ďurana zúčastnil na webinári organizovanom bruselským ECIPE spolu s bývalým talianskym premiérom a predkladateľom rozsiahlej správy o jednotnom európskom trhu publikovanej na stránkach Európskej komisie Enricom Lettom. Zúčastnila sa na ňom viac ako stovka policy makerov a expertov z celej Európy.

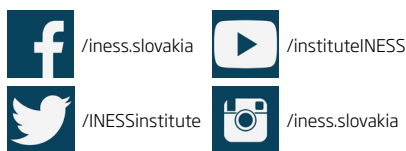
Rovnako na konci apríla sme ukončili ďalší úspešný - už **siedmy ročník Ekonomickej olympiády. Zapojilo sa do neho takmer 17-tisíc študentov (!)**. 11-tisíc stredoškôľakov a 6-tisíc žiakov základných škôl. Neuveriteľné čísla. Od spustenia súťaže ňou prešlo viac ako 67-tisíc študentov. Víťazkou 7. ročníka EO pre SŠ sa stala prvýkrát v histórii súťaže žena: Kristína Bandurová z Gymnázia Jura Hronca v Bratislave.

V októbri budeme organizovať tretí ročník **Ekonomickeho Base Campu** pre mladých šikovných ekonómov. Opäť sme pre vás pripravili zostavu skvelých lektorov a tešiť sa môžete na veľkú zahraničnú hviezdu - riaditeľa britského Adam Smith Institute Dr. Eamonna Butlera. Niektoré z jeho kníh vyšli aj v slovenčine. Ak ste ich ešte nečítali, letná sezóna je najlepší čas na vymazanie tohto deficitu!

Prajem vám pekné a podľa možnosti oddychové leto v prítomnosti vašich obľúbených ľudí a inšpiratívne čítanie,

Richard Ďurana

www.iness.sk/podpora

Mesačník
MARKET **FINESSSE** vydáva:

INESS - Institute of Economic
and Social Studies
Na Vršku 12
811 01 Bratislava

tel.: +421-2-5441 0945
e-mail: iness@iness.sk

Editor: Ina Sečíková

Prihlasovanie na Ekonomický base camp 2024 je otvorené!

Chcete získať nové perspektívy na dôležité ekonomické témy, posilniť svoje kritické myslenie a stretnúť podobne zmyšľajúcich ľudí? Príďte na **Ekonomický base camp 2024**! INESS prichádza s jedinečnou príležitosťou pre mladých ľudí a v dňoch **17. - 20. októbra** organizuje už **3. ročník vzdelávacieho seminára** v malebnom prostredí hotela Bystrička pri Martine.

Čo je EBC?

4-dňový víkendový seminár plný **prednášok, workshopov** a **networkingu** s rovesníkmi s rovnakým záujmom a skúsenými lektormi z INESSu a špeciálnym zahraničným hosťom.

Na čo sa môžete tešiť?

- Prednášky, skupinové workshopy, kvíz a diskusie na aktuálne ekonomické témy
- Skvelí domáci lektori a zahraničný hosť
- Príležitosť precvičiť si komunikáciu v angličtine
- Diplom za účasť

Prihláste sa na Ekonomický base camp ešte dnes! Online [registračný formulár nájdete tu](#).
Viac informácií k poplatkom a programu nájdete [na webe EBC tu](#).

Prihlasovanie je otvorené do pondelka, 30. septembra 2024 do polnoci.

Tešíme sa na vás!

Ako to vyzeralo na Ekonomickom base campe v minulosti si môžete pozrieť [tu](#) a [tu](#).

Obsah

TÉMA 1: 13. dôchodok & II. pilier	4
TÉMA 2: Jednotný trh	5
TÉMA 3: Daň zo sladených nápojov alebo Daň z cukru	6
KOMENTÁRE	7
13. dôchodok - vyššie dane kvôli neadresným a neefektívnym dávkam?	7
Sila trhu: Ako posilniť jednotný trh EÚ na ďalších 30 rokov	8
V čom sa s IFP zhodneme a kde vytvára falošnú dilemu	9
Zastavme prepád Európy na tretie miesto na svete	11
Lesk a bieda slovenských miezd v kontexte Európy	12
Minimálna daň z príjmov právnických osôb: výzvy pri implementácii a ďalší postup pre EÚ	13
Potrebujeme viac živnostníkov, nie menej	15
NOVÉ PUBLIKÁCIE	16
Sila trhu - Ako posilniť jednotný trh EÚ na ďalších 30 rokov	16
Vysoké školstvo - priestor na šetrenie a racionalizáciu je obrovský	16
Ako si lekári vyberajú špecializáciu?	17
Na vysoký podiel čiastočných úväzkov sme málo bohatí	17
Rodové rozdiely na trhu práce: kde sa berú, kto je za ne zodpovedný a čo sa s nimi dá a nedá robiť	18
Hodnota za peniaze sa hľadá aj v liekoch	18
Analýza objemu zákonov - odhalenie spiaceho potenciálu	19
PODUJATIA	19
Free Market Road Show 2024: Európsky jednotný trh - Ako ďalej?	19
Spotrebiteľská revolúcia v zdravotníctve	20
Ekonomické reči: Medické sny a lekárska realita	20
Ekonomické reči: Prečo ženy zarábajú menej?	20
Ekonomické reči: Koľko si priplatíme za vyšetrenie?	20
Ekonomické reči : Ako by sa mali vzdelávať naše deti?	21
INESS na stretnutí 4liberty.eu v Berlíne	21
INESS na CEO Summite v Tolede	21
INESS na Europe Liberty Forum v Madride	21
INESS na stretnutí EPICENTER Networku v Madride	22
Prednáška pre FAKTYvistov	22
INESS na Market Access seminári	22
Prednáška na konferencii Kompakt v Košiciach	22
Prednáška na FSEV Univerzity Komenského	23
Prednášky Ceny štátu	23
Prednáška INESS na tému výdavkov štátu	23
Prednáška pre predstaviteľov ambasad	23
INESS na konferencii k projektu Misia 1000	24
INESS na New Retail Summit 2024	24
Prague International Health Summit 2024	24
INESS v Bruseli	24
INESS na konferencii FMRS v Čiernej hore	24
Okrúhly stôl INESS zameraný na tému dojčenskej úmrtnosti	25
INESS na podujatí obchodník roka Komunálnej poisťovne	25
Diskusia o think-tankoch na pôde FiF UK	25
INESS na workshope pre UNICEF junior ambasádorov	25
INESS na sympóziu Zdravotníckeho denníka	25
Seminár pre novinárov: Analýza objemu zákonov	26
VIDEÁ A PODCASTY	26
EKONOMICKÁ OLYMPIÁDA	29
CENA ŠTÁTU	30
INESS KNIHY	31

TÉMA 1: 13. dôchodok & II. pilier

13. dôchodok - vyššie dane kvôli neadresným a neefektívnym dávkam?

Vláda pripravuje **zvyšovanie daní kvôli neadresným a neefektívnym dávkam**. 13. dôchodok je príkladom neadresnej neefektívnej dávky. **Dostanú** ju aj poberatelia, ktorí majú vyšší dôchodok ako je čistá minimálna mzda, **dokonca aj dôchodcovia s dávkou vyššou ako 1000 eur**. Ak by 13. dôchodok nedostali dôchodcovia s dôchodkom nad 1 000 eur, **úspora dosiahne 65 mil. eur**.

Viac aj o tom, ako táto dávka zvyšuje zdanenie pracujúcich ľudí si môžete prečítať v [komentári Radovana Ďurana tu](#), a tiež priamo v tomto Market **Finesse** [na strane 7](#) ako hlavný text Témy 1.

Trináste dôchodky by mali byť adresné, ušetrili by sme stovky miliónov eur

Deficit je obrovský. Ak nechceme zabiť ekonomický rast zvyšovaním daní, šetriť musíme všade, aj na prídavkoch na deti, aj na 13. dôchodkoch. Vysvetľuje **Radovan Ďurana** v relácii **Braňo Závodský naživo**.

Bude na dôchodky?

Radovan Ďurana v podcaste **Milana Dubca**. Čo (ne)čakať od dôchodkového systému, a prečo nám záleží na osobnej slobode. V rozhodore sa dozviete viac aj o tom, čo sú dôchodkové piliere, kedy vznikli a prečo do nich prispievame.

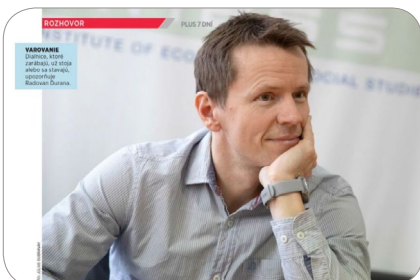
Trinásty dôchodok dali, 18 miliárd vzali

Zatiaľ čo na účtoch takmer milióna Slovákov v júni cinkajú tzv. rodičovské dôchodky, je o to dôležitejšie pripomenúť, ako II. pilier kríva už na obidve nohy, ako vláda spôsobila, že namiesto súčasných 15 miliárd mohli mať sporitelia miliárd 33, o tom, že hrozí aj ďalší pokus vlády druhý pilier úplne zničiť.

Celý komentár **Radovana Ďurana** nájdete [na našom webe tu](#), vypočúť si ho ako **audio #INESSdoUCHA** môžete cez button vedľa.

List dôchodcom, ktorí nesúhlasia s adresnosťou 13. dôchodku

Prečo je 13. dôchodok problém a prečo hovoriť o negatívach 13. dôchodku neznamená, že by sme našim starým rodičom chceli ubrať aj z mála čo majú. V komentári hovorí **Radovan Ďurana** o tom, ako vôbec 13. dôchodok vznikol a že v skutočnosti to nie je žiadny dôchodok, ale klamlivé označenie pre sociálnu dávku. Komentár [nájdete tu](#), **audio #INESSdoUCHA** po kliknutí na grafiku vpravo.

Čierna diera: Budeme si na dôchodky sporiť pomocou výstavby diaľnic?

Aktuálne je v druhom pilieri pätnásť miliárd eur. Premiér Robert Fico položil verejne otázku, prečo by tieto peniaze mali končiť na amerických trhoch. On by ich chcel investovať napríklad do diaľnic. Viac sa na tému druhého piliera sa vyjadril **Radovan Ďurana** v [rozhovore pre Plus 7 dní](#).

TÉMA 2: Jednotný trh

Sila trhu - Ako posilniť jednotný trh EÚ na ďalších 30 rokov

INESS je súčasťou európskej siete ekonomických think tankov **Epicenter network**. V rámci tejto spolupráce bola predstavená nová publikácia „**Market Force - Revitalising the Single Market for the next 30 years**“, ktorá sa venuje významu jednotného trhu EÚ v strednej a východnej Európe, prekážkam jeho rozvoju a návrhom na zlepšenie. **Štúdiu v slovenskom jazyku nájdete tu.**

Hlavnými autormi tejto publikácie sú **Matej Bárta** a **Radovan Ďurana**.

INESS na webinári o jednotnom európskom trhu

Radovan Ďurana vystúpil na prestížnom webinári o jednotnom trhu po boku autora „Lettovho reportu“, **Enricom Lettom**.

Bruselský think tank ECIPE zorganizoval 9. júla online webinár o jednotnom európskom trhu. Keynote rečníkom bol **bývalý taliansky premiér, prezident Jacques Delors Institute** a autor tzv. Lettovho reportu o jednotnom trhu **Enrico Letta**, ďalej **Luukas Ilves, bývalý štátny tajomník Ministerstva hospodárstva v Estónsku** a **Radovan Ďurana** z INESS. Webinár moderoval **riaditeľ ECIPE Matthias Bauer**.

Videozáznam seminára si pozriete **kliknutím vľavo**. Viac si môžete prečítať **na našom webe tu**.

Európsky jednotný trh - Ako ďalej? Free Market Road Show 2024

INESS dňa 30. apríla 2024 už tradične organizoval v spolupráci s Austrian Economics Center populárnu konferenciu **Free Market Road Show** – opäť na vysoko aktuálnu tému. Tento rok si totiž pripomíname nielen 20. výročie členstva Slovenska v EÚ, ale zároveň aj našich 20 rokov na jednotnom európskom trhu, ktorý nedávno oslávil svoje 30. narodeniny.

Je Európa priestorom, ktorý indukuje nové inovácie a technológie? Ako sme na tom v porovnaní s inými veľkými trhmi, ktoré sú pre Európu v globálnom priestore priamou konkurenciou? Aká je pozícia slovenských producentov s ambíciou expandovať za hranice Slovenska? Tieto otázky boli hlavnými témami konferencie. Opäť sme privítali špičkových domácich rečníkov – reprezentantov podnikateľského sektora, Ministerstva hospodárstva SR, Európskeho parlamentu a Európskej komisie, ako aj takmer 80 hostí. Sála Pálffyho paláca v Bratislave bola zaplnená politikmi, odborníkmi, ale aj študentmi.

Viac si môžete prečítať v podrobnom **reporte z podujatia tu**.

Slovensko patrí medzi štáty, ktoré z jednotného trhu EÚ profitujú najviac

Náš analytik **Radovan Ďurana** v rozhovore pre **Forbes** vysvetľuje napríklad aj to, ako sa prístup na jednotný európsky trh premietol do spotreby slovenských domácností, a v rozhovore pre **Podnikate.sk** zas o tom, že oblasti služieb má jednotný trh veľké rezervy rovnako ako v oblasti pohybu kapitálu, za čo je zodpovedná regulácia členských štátov.

TÉMA 3: Daň zo sladených nápojov alebo Daň z cukru

V čom sa s IFP zhodneme a kde vytvára falošnú dilemu

Približne pol roka od zverejnenia predbežnej informácie o plánovanej dani zo sladených nápojov sme sa dočkali – Inštitút finančnej politiky, analytický útvar Ministerstva financií, zverejnil na svojej stránke „Veľký prehľad k spotrebným daniam zo sladených nápojov“.

V INESS sa z tohto príspevku do odbornej debaty tešíme a **v článku** sa mu **Matej Bárta** bližšie venuje. Dozviete sa aj, prečo v INESS stále za najlepšiu možnosť považujeme daň nezaviest. **Audio** komentára si môžete vypočuť po kliknutí na button vpravo.

Pre detailnejší pohľad na tému tiež odporúčame našu publikáciu **Sladké daňové pokušenie: Daň z cukru zúži vašu peňaženku, ale nie postavu.**

Sladká bodka v kyslej afére

Daň z cukru naďalej ostáva príkladom všetkého, čo nám na zavádzaní nových daní vadí. Po prvé, chce by paternalistická. Po druhé, ten paternalizmus je len hraný. Po tretie, je to ďalšia komplikovaná byrokratická daň, ako všetky spotrebné dane. Viac o všetkých troch dôvodoch si môžete prečítať **v komentári Martina Vlachynského tu.**

Nápoje s pridaným cukrom a nová daň

Malinovky, sirupy alebo energetické nápoje majú od budúceho roka podliehať novej spotrebnej dani. To znamená, že si za ne priplatíte.

Ministerstvo financií očakáva od tohto opatrenia prínos do štátnej pokladnice na úrovni 80 miliónov eur. O dani zo sladených nápojov sa pre **JOJ 24** vyjadril náš analytik **Matej Bárta**. Po kliknutí vedľa si môžete **rozhovor pozrieť**.

NÁPOJE S PRIDANÝM CUKROM A NOVÁ DAŇ

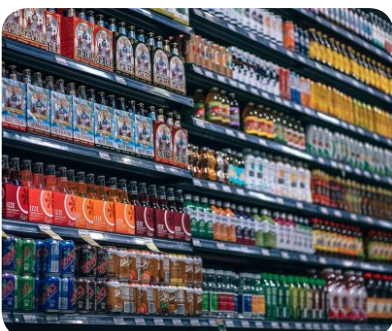

Daň zo sladených nápojov nie je dobrým nástrojom ani na konsolidáciu

Náš analytik **Matej Bárta** sa pre **HN** vyjadril k téme dane zo sladených nápojov. V rozhovore upozornil na to, že štát si nie je schopný politicky pripustiť, že roky zle hospodári. Zavedenie tejto dane je preto prezentované ako opatrenie na ochranu zdravia obyvateľov, hoci v skutočnosti slúži na zaplätanie dier v rozpočte. Prečítajte si **celý rozhovor tu.**

Vláda zdaní sladené nápoje, aby zaplätala dieru v štátnej kase

Prečo nesúhlasíme so zavedením dane z cukru, a v čom potvrdila štúdia IFP naše závery sa dozviete v rozhovore, ktorý pre **TAB** poskytol náš analytik **Radovan Ďurana**. **Záznam** celého rozhovoru si môžete pozrieť po kliknutí vedľa.

Daň zo sladených nápojov je aj naďalej zlý nápad

Hneď prvý pokus vlády o konsolidáciu, daň zo sladených nápojov, vyvolal značnú diskusiu a odpor od rôznych aktérov. Napríklad takým športovcom sa veru nepozdávalo, že by si mali za svoj obľúbený proteínový shake priplatiť. V reakcii na búrlivé negatívne ohlasy Ministerstvo financií z návrhu zákona vypustilo sladené mliečne nápoje, nápoje na rastlinnej báze, či výživové doplnky a proteínové nápoje s pridaným cukrom alebo sladidlami. **Prečítajte si viac** v komentári **Mateja Bárta** pre **Aktuality.sk**.

KOMENTÁRE

13. dôchodok - vyššie dane kvôli neadresným a neefektívnym dávkam?

Radovan Ďurana

Súčasný aj plánovaný zvyšovanie daní je najhorším spôsobom, ako pristupovať ku kríze vo verejných financiách. Výdavky štátu dosahujú úroveň, ktorá presahuje ekonomické možnosti krajiny. Znižovanie deficitu by sa tak malo diať predovšetkým na strane výdavkov.

Nezodpovedná sociálna politika, vrátane 13. dôchodku, prispieva k rastu výdavkov. Zabezpečovanie solidarity s osobami s nízkymi príjmami má byť adresné a každá takáto dávka by mala mať jasne vymedzenú cieľovú skupinu. **Plošné poskytovanie dávok je plytváním, ktoré do budúcnosti bude tmiť rast ekonomiky a s tým aj príjmy obyvateľstva.**

V diskusii o starobných dôchodkoch sa takmer vždy pracuje s predpokladom, že dôchodcovia poberajú nízke dávky, z ktorých sa dá len ťažko vyžiť. **Je to však veľmi skresľujúci pohľad.** INESS Inštitút ekonomických a spoločenských analýz si vyžiadala od Sociálnej poisťovne informácie o počte a výške vyplácaných dôchodkov.

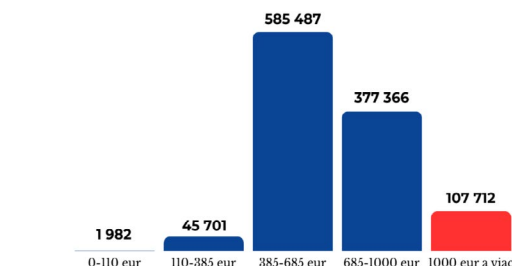
(Pozn.: V štatistike uvádzame celkový dôchodkový príjem, tzn. započítavame aj vdovský/vdovecký dôchodok, ak sú vyplácané v súbehu so starobným dôchodkom.)

Z týchto informácií vyplýva, že k 31.1. 2024:

- 107 712 starobných dôchodcov poberalo dôchodkové dávky vyššie ako 1 000 eur mesačne.**
- Ďalších 377 366 starobných dôchodcov v pásme 685 - 999 eur poberá dávku vyššiu ako bol priemerný dôchodok 671 eur v januári 2024.
- Viac ako čistú minimálnu mzdu pracujúceho človeka vo výške 616 eur poberalo mesačne 645 517 starobných dôchodcov, t.j. 58 % všetkých dôchodcov.**
- Nižší ako minimálny dôchodok poberá zhruba 48 000 ľudí, 4 % dôchodcov.

Za kľúčový považujeme **tretí bod**. Bezdetný jednotlivec pracujúci za minimálnu mzdu nemá nárok na žiadnu dávku sociálneho systému. **Štátny sociálny systém považuje tento príjem za dostačujúci na živobytie.** Na rozdiel od starobných dôchodcov, človek s minimálnou mzdou obvyčajne nevlastní nehnuteľnosť, a jeho náklady a úroveň spotreby sú v porovnaní so starobným dôchodcom vyššie. Ešte markantnejší rozdiel je pri porovnaní dôchodcu s priemerným dôchodkom a jednotlivca poberajúceho dávku v hmotnej núdzi. Dávka so všetkými príplatkami v prípade jednotlivca **dosahuje** mesačne 267 eur (súčet základnej dávky v hmotnej núdzi pre jednotlivca, príspevku na bývanie a aktivačného príspevku). Na rozdiel od dôchodcov jej poberateľ predpokladaných 606 eur v podobe 13. dôchodku nedostane.

Kolko dôchodcov s dôchodkom nad 1000 eur má nárok na 13. dôchodok?

Minimálny dôchodok po 30 odpracovaných rokoch je 389,9 eur.

Priemerný dôchodok v januári 2024 bol 671 eur.

Čistá minimálna mzda v roku 2024 je 616 eur.

Počet dôchodcov k 31.1.2024

INESS

Parlament i napriek tomu v apríli schválil plošné poskytovanie 13. dôchodku v plnej výške. **Viac ako polovica príjemcov túto dávku dostane bez toho, aby ich príjmová situácia bola považovaná za ťaživú.** Ide o selektívnu podporu, ktorá je odtrhnutá od príjmovej reality domácností na Slovensku. Paradoxne, prispievať na túto dávku budú aj ľudia poberajúci minimálnu mzdu.

Poskytnutie tejto dávky všetkým starobným dôchodcom považujeme za plytvanie, ktoré si vzhľadom na obrovský deficit nemôžeme dovoliť. Naopak, štát by sa mal snažiť hľadať úspory všade tam, kde je to možné. **Namiesto toho vláda zavádza a pripravuje nové dane, ktoré budú brzdiť ekonomickú aktivitu a budúci rast miezd a príjmov obyvateľstva.**

- Ak by 13. dôchodok nedostali dôchodcovia s dôchodkom nad 1 000 eur, úspora dosiahne 65 mil. eur.** Pre porovnanie, daň zo sladených nápojov má v roku 2025 do rozpočtu priniesť necelých 80 mil. eur.
- Ak by dávku nedostali dôchodcovia s dôchodkom vyšším ako je čistá minimálna mzda, úspora dosiahne 398 mil. eur.** To je štvornásobok **dodatkových** príjmov z predpokladaného zvyšovania dane z príjmov fyzických osôb

Článok je prvou zo série správ INESS upozorňujúcich na plytvanie vo verejných výdavkoch, ktoré by nemalo byť dôvodom zvyšovania daní. **#ZdaneNIE**

iness.sk, 11.6. 2024

Sila trhu: Ako posilniť jednotný trh EÚ na ďalších 30 rokov

Radovan Ďurana

Pri príležitosti 20. výročia členstva SR v EÚ je vhodné si pripomenúť, čo je ekonomicky najdôležitejšia súčasť členstva v EÚ. Je ním prístup slovenských podnikateľov na bezcolný jednotný trh.

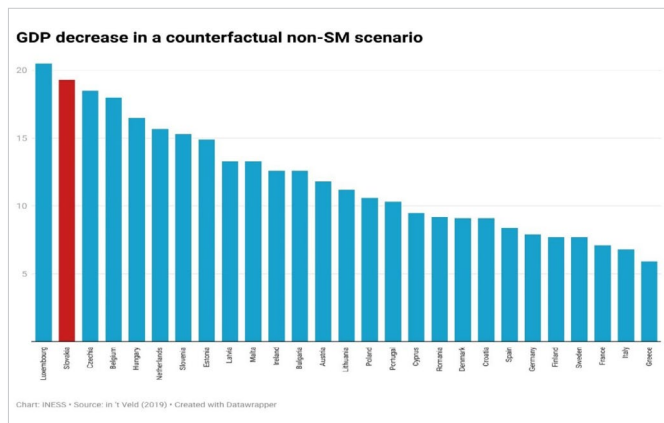

Jednotný trh bol zavedený na základe predpokladov, ktoré ekonomická veda vyučuje stovky rokov. Voľný obchod, bez colných a rôznorodých prekážok zvyšuje blahobyt všetkých jeho účastníkov.

V najnovšej štúdii s názvom **Sila trhu - Ako posilniť jednotný trh EÚ na ďalších 30 rokov** hodnotíme nielen dopady prístupu na jednotný trh z pohľadu Slovenska, ale zároveň navrhujeme opatrenia, ktoré zvýšia jeho efektívnosť.

Ekonomické benefity jednotného trhu mnohonásobne prevyšujú objem získaných prostriedkov z európskeho rozpočtu, podrobne ich popisujeme v prvej kapitole. Vďaka voľnému obchodu je dlhodobá úroveň HDP o 15 - 19 % vyššia, ako by bola, ak by Slovensko stálo mimo voľný trh. Je to dané tým, že Slovensko je otvorená ekonomika s rozsiahlym exportom a importom, z ktorých 80 % končí, alebo má pôvod práve v EÚ.

Odhadovaný pokles HDP v scenári s opätovne zavedenými clami a netarifnými prekážkami

Zdroj: in,t Veld (2019)

Pre porovnanie z rozpočtov EÚ získala Slovenská republika počas obdobia členstva kumulatívne 37 mld. eur. Ak odrátame zaplatené odvody do rozpočtu EÚ v sume 11,5 mld. eur, čistá pozícia dosahuje 25,5 mld. eur, v priemere 1,3 mld. eur ročne (1,1 % HDP). To je neporovnateľne menej, ako pozitívny dopad jednotného trhu na ekonomiku SR.

Úplná realizácia jednotného trhu bez akýchkoľvek prekážok pravdepodobne nikdy nebude možná, okrem iného aj kvôli značným jazykovým, kultúrnym alebo geografickým rozdielom medzi členskými krajinami. Vo fungovaní jednotného trhu však existuje mnoho oblastí, kde naďalej podnikateľom, pracujúcim, či kapitálu bránia v pohybe zbytočné byrokratické bariéry, rôzne požiadavky na získanie povolení a licencií, ale aj smernice, ktoré bránia rozvoju mnohých odvetví ekonomiky. Týmto bariéram je venovaná druhá kapitola štúdie.

V tretej kapitole uvádzame odporúčania, ktoré majú za cieľ jednotný trh EÚ posilniť a zlepšiť, aby sa ešte viac zvýšili výhody pre členské krajiny EÚ a ich obyvateľov.

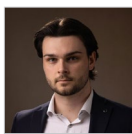
Pravidlá jednotného trhu sa „píšu“ v Bruseli, ale na ich znení sa podieľajú predstavitelia všetkých členských štátov. Naše odporúčania sú tak adresované nielen predstaviteľom Európskej komisie, ale aj slovenskej vláde, parlamentu a relevantnej verejnej správe. Tieto odporúčania môžeme zhrnúť do nasledujúcich bodov:

- **Pozitívne prínosy jednotného trhu budú len tak veľké, ako to dovoľia členské štáty. Slovensko profituje z jednotného trhu najviac, preto by malo vytvárať najväčší tlak v EÚ na zlepšovanie podmienok jednotného trhu.** Voľný obchod a pohyb tovarov, či osôb by mali byť politickou prioritou slovenskej vlády.
- **Budovanie jednotného trhu sa začína „doma“.** Rušenie zbytočných regulácií, odstraňovanie nepotrebných licencií, redukcia byrokratickej záťaže, či dôsledné predchádzanie gold-platingu. Tieto nástroje má vláda a parlament vo vlastných rukách.
- **Ekonomický rast nevytvárajú politici, ambiciózne ciele a strategické materiály, ale podnikatelia a pracovníci ľudia.** Poskytovanie štátnej pomoci a protekcionizmu členských štátov možno prináša krátkodobé výhody, z dlhodobého hľadiska ale zvyšuje ceny pre všetkých.
- **Legislatíva Európskej únie je postavená na premise, podľa ktorej komplexná regulácia vytvára podmienky na dobré podnikanie. Ignoruje ale fakt, že každá regulácia tlmí inovácie.** Chatrný ekonomický rast únie je dôkazom, že byť svetovým lídrom v reguláciách neznamená byť lídrom v digitálnych technológiách a nových službách. Prehnaný dôraz na ochranu spotrebiteľa, či pracovníka znižuje jeho blahobyt. Inovácie potrebujú voľnosť, nie precízne ušitú kazajku.
- **Najslabšími miestami jednotného trhu sú voľný pohyb služieb a kapitálu.** Trhy členských štátov je potrebné otvoriť konkurencii. Európske burzy sú štyrikrát menšie, ako americká. Nedostatok dostupného kapitálu brzdí investície európskych firiem.
- **Jednotný trh EU by sa nemal končiť hranicami okrajových členských štátov. Do voľného trhu treba zapojiť obchodnými dohodami čo najviac krajín sveta.**

Táto publikácia vznikla v spolupráci so združením [Epicenter Network](#), ktoré spája významné ekonomické think-tanky Európy. V rámci spolupráce vznikla publikácia [Market Force: Revitalising the Single Market for the next 30 years](#), ktorá hodnotí prínosy a výzvy jednotného trhu z pohľadu regiónu strednej a východnej Európy.

iness.sk, 29.4. 2024

V čom sa s IFP zhodneme a kde vytvára falošnú dilemu

Matej Bárta

Približne pol roka od zverejnenia predbežnej informácie o plánovanej dani zo sladených nápojov sme sa dočkali - Inštitút finančnej politiky (IFP), analytický útvar Ministerstva financií (MF), zverejnil na svojej stránke „Veľký prehľad k spotrebným daniam zo sladených nápojov.“ V INESS sa z tohto príspevku do odbornej debaty tešíme a v nasledujúcich riadkoch ho rozoberieme.

V čom sa s IFP zhodneme

Budeme veľkorysí a budeme pracovať s predpokladom, že MF tento prehľad malo k dispozícii počas celého procesu tvorby dane a nedorábalo ho až priebežne, aby existovala aspoň nejaká analýza (aj keď v takomto prípade pôsobí zvláštna zmena rétoriky MF ohľadne odôvodnenia návrhu). Aj tak je však škoda, že prehľad zverejnili až 27. mája, teda po tom, čo verejná diskusia prebehla a zákon ostáva už len schváliť v parlamente. Ak by totiž prehľad uverejnili ihneď, mohla diskusia k dani byť ešte plodnejšia, keďže by umožnila lepšie sa do nej zapojiť širšiemu spektru aktérov.

INESS bol aktívny počas celej diskusie týkajúcej sa tejto dane a opakovane prezentoval niekoľko kľúčových téz. Sme radi, že viacero z nich potvrdil aj IFP. Z prehľadu sa napríklad dozvieme, že daň je (mierne) regresívna, že prenos dane do cien sladených nápojov je približne 80%, že vedie k poklesu spotreby, ale hlavne, že výsledky jej vplyvu na zdravotné benefity sú „viac-menej zmiešané“ (k tomuto bodu sa ešte dostaneme neskôr). Analytici IFP tvrdia že ak sú našim primárnym cieľom zdravotné benefity, samotná daň to nevyrieši, že aspoň časť výnosu by mala byť vyčlenená na zdravotníctvo, a že by sme si mali nastaviť merateľné výsledkové ukazovatele (KPIs)

s cieľom zistiť, či sme daňou cieľ dosiahli. To všetko sú závery, ku ktorým sme prišli aj my v INESS, a s ktorými súhlasíme.

Poznámku si zaslúži možno len nasmerovanie výnosov do zdravotníctva. Po prvé, ak nám ide o zdravie, mala by na zdravotníctvo byť použitá čo najväčšia časť výnosov, ideálne celý výnos - nie časť, ako píše IFP. Po druhé, existujú aj iný, podľa nás efektívnejší spôsob, ako zabezpečiť aby jednotlivci niesli následky za svoje správanie - nastaviť systém zdravotného poistenia tak, aby reflektoval rizikové faktory jednotlivca. Sem patrí napríklad aj nadváha a obezita. Ak by jednotlivci so zvýšenou hmotnosťou nechceli platiť takzvanú rizikovú prirážku na poistnom, mohol by sa snažiť svoje zdravie zlepšiť. Napríklad aj znížením konzumácie sladených nápojov.

Systém by samozrejme mohol fungovať aj opačne. Jednotlivci by za zlepšenie svojho zdravotného stavu (zníženie BMI) boli odmeňovaní rôznymi benefitmi alebo finančne. Takýto prístup by efektívnejšie a adresnejšie zohľadňoval dopady správania. Plošná daň na sladené nápoje však spôsobí, že ju budú platiť aj ľudia so zdravým životným štýlom, ktorí si len občas doprajú sladený nápoj.

Čo treba zdôrazniť

V prehľade však existujú aj veci, ktoré IFP podľa nášho názoru nedostatočne adresovalo alebo zdôraznilo. IFP napríklad píše, že zavádzanie daní zo sladených nápojov „ako jeden z možných nástrojov na znižovanie nadmernej spotreby sladených nápojov, resp. ako súčasť širšej stratégie odporúčajú viaceré renomované inštitúcie“ a menujú Svetovú banku, Medzinárodný menový fond, OECD a Európsku komisiu. V prvom rade je škoda, že počas celej niekoľkomesačnej debaty nezaznela definícia „nadmernej spotreby.“ Máme na Slovensku nadmernú spotrebu? To neviem, ale viem, že spotreba sladených nápojov na Slovensku klesá. Aj bez dane.

Po druhé, predpokladáme, že zníženie spotreby nie je samoúčelný cieľ, ale má dosiahnuť zdravotné benefity. Lenže IFP píše, že „výsledky vplyvu dane na zdravotné benefity (napr. pokles BMI, nadváhy, obezity, zníženie kardiometabolických ochorení) sú viac-menej zmiešané.“ Odvolanie sa na autority „daň odporúča WHO a podobne“ nestačí (ide prinajlepšom o argumentačnú skratku), ale, ako píše IFP, dôkazná situácia nie je taká jednoduchá.

Áno, v prehľade sa spomína, že zavedenie dane musí byť pre dosiahnutie výsledkov v oblasti zdravia spojené s ďalšími opatreniami. Lenže ako sme už písali [v tomto článku](#), v ďalších opatreniach sa štát príliš nečiní, respektíve mu to ide pomaly. Navyše daň zo sladených nápojov nebola predstavená ako súčasť nejakej komplexnejšej stratégie a téma znižovania nadváhy a obezity sa celospoločenskou stala až pri návrhu tejto dane.

IFP pod hlavičkou „Prehľad štúdií mapujúcich vplyvy konzumácie sladených nápojov, resp. zavedenia dane zo sladených nápojov na zdravie“ zhrnulo 30 publikácií (plus 2 metaštúdie, ktoré spomínajú zvlášť). 17 z týchto štúdií neskúma dopad dane, prípadne neskúma dopad dane na nadváhu alebo obezitu. Skúmajú napríklad vplyv konzumácie cukru na obezitu, vplyv dane na spotrebu, a podobne. Že nadmerná konzumácia

cukru vedie k obezite a daň zo sladených nápojov znižuje ich spotrebu samozrejme nepopierame. Ako sme však vysvetľovali v našej [publikácii](#), zníženie spotreby nemusí automaticky viesť aj k zníženiu nadváhy alebo obezity, keďže do tohto procesu vstupuje mnoho iných faktorov (napríklad cezhraničné nakupovanie).

4 publikácie neobsahujú vlastné skúmanie a nejde ani o systematický prehľad alebo metaštúdiu. Ide o [publikáciu](#) Austrálskej medicínskej asociácie, [publikáciu](#) Brownell a kol., [manuál](#) WHO k zdaňovaniu sladených nápojov, ktorý sa na jeden a pol strane poskytuje naratívny prehľad zistení literatúry (a sám konštatuje, že „pozorovacích (observačných) štúdií o vplyve daní z zo sladených nápojov na zdravotné výsledky je [...] málo“ (WHO 2022: 22)), a [blogový článok](#) na stránke WHO, v ktorom WHO vyzýva krajiny na zvýšenie daní na alkohol a sladené nápoje.

Z tých štúdií, ktoré skutočne skúmajú *dopad dane na nadváhu alebo obezitu*, je väčšina založená na modelovaní alebo mixe modelovania a empirie (v prípade prehľadových štúdií a metaštúdií). Modelovacie štúdie sú samozrejme legitímnym typom dôkazov, ale nemôžeme ich považovať za „empirické dôkazy“. Po prvé, sú to – ako vyplýva z názvu – modely. To znamená, že vyplývajú z našich znalostí sveta, ktoré sú nedokonalé, a teda aj obraz, ktorý vytvárajú, sa nutne od reality bude líšiť. Po druhé, viaceré modelovacie štúdie, ktoré našli štatisticky významný vplyv dane zo sladených nápojov na nadváhu alebo obezitu našli minimálne dopady, maximálne v jednotkách percent (napríklad [tu](#) alebo [tu](#)). Na to však napokon upozorňuje aj IFP.

To, že najst' empirický dôkaz znižovania nadváhy alebo obezity daňami je extrémne náročné ilustrujú napríklad Fínsko, Maďarsko, či Belgicko. Každá z týchto krajín v rokoch 2009–2012 [zaviedla alebo aktualizovala](#) svoju daň zo sladených nápojov. Medzi rokmi 2014 a 2019 (teda v rokoch, počas ktorých sa efekt dane mohol aspoň začať prejavovať) však v každej z týchto krajín stúpila nadváha aj obezita. Výnimkou je Francúzsko, ktoré daň zaviedlo v roku 2012 a kde miera obezity aj nadváhy veľmi mierne (o desiatiny percentuálnych bodov) klesla. Prinajlepšom by sme tak mohli diskutovať o spomaľovaní rastu miery obezity v dôsledku dane, to si však vyžaduje znalosť vývoja situácie bez zavedenia dane. A tam sa opäť dostávame k výzvam spojenými s modelovacími štúdiami.

Najväčším problémom tohto dokumentu však je jeho politický nádych, ktorý je prítomný napriek podnadpisu „fakty a dáta bez prikrášlenia.“ V sekcii „Spotrebná daň zo sladených nápojov (nielen) ako ďalší zdroj príjmov“ totiž IFP túto daň prezentuje ako lepšiu alternatívu v porovnaní s inými daňami (ako príklad sú uvádzané dane z práce). Lenže toto je vytváranie falošnej dilemy. My totiž môžeme konsolidovať aj na strane výdavkov, bez toho, aby sme ľuďom brali nimi zarobené peniaze. Tento prístup má jednu kľúčovú výhodu – nedá politikom do rúk ďalšie zdroje, ktoré by mohli minúť na populistické, neadresné a zbytočné dávky.

Mimochodom, vedeli ste, že Ministerstvo kultúry predložilo [návrh](#), aby cirkvi v roku 2027 dostali od štátu o takmer 26 miliónov eur viac ako bolo pôvodne v pláne? To je viac ako 23 % prostriedkov, ktoré má v danom roku štát vybrať na dani zo sladených nápojov.

Prečo vlastne IFP analýzu zverejnil?

IFP v prehľade venoval pomerne veľa priestoru analýze podmienok, ktoré by daň mala spĺňať na to, aby bola efektívna a pomáhala aj zdraviu. Riadila sa týmito zisteniami vláda? V mnohých prípadoch nie.

Že daň nie je súčasťou širšieho plánu alebo stratégie na zlepšovanie zdravia – resp. tak nie je prezentovaná – sme už spomínali. Deje sa tak napriek tomu, že „na maximalizovanie potenciálnych pozitívnych zdravotných účinkov sa odporúča“, aby sa tak stalo. Zároveň výnosy z dane nie sú vyčlenené na financovanie zdravotníctva, opäť napriek tomu, že to IFP odporúča. A návrh neobsahuje ani zdravotné KPIs, opäť v rozpore s odporúčaním IFP.

Veľa priestoru je venovaného nastaveniu dane, konkrétne či má byť sadzba pevná alebo škálovaná. (tzn., že by výška sadzby závisela od obsahu cukru v nápoji). Pri pevnej sadzbe IFP ako výhodu uvádza zníženú administratívnu a implementačnú náročnosť, pri škálovaní zas motiváciu „výrobcov upravovať zloženie smerom k nižšiemu obsahu cukru pod stanovené hranice sadzieb dane“ a „relatívne vyššie zdravotné a na to naviazané dlhodobé ekonomické benefity oproti systému dane uvaľovanej na objemovú jednotku.“ Inak povedané, ak sa rozumne nastavia tieto limity, výrobcovia môžu postupne znižovať množstvo pridaného cukru, a tak vláda dosiahne zníženú spotrebu cukru aj bez toho, aby občania platili vysoké spotrebné dane.

Slovenská daň má pevnú sadzbu. Vo výsledku to teda vyzerá, že vláda sa rozhodla pre jednoduchšiu cestu na úkor možnosti efektívnejšie znížiť množstvo spotrebovaného cukru. Navyše, organizácia UNESDA, ktorá zastupuje Európskych výrobcov nealkoholických nápojov, a do ktorej patrí aj Asociácia výrobcov nealkoholických nápojov a minerálnych vôd na Slovensku, [preferuje](#) v prípade zavádzania dane odstupňovaný dizajn. Administratívna a implementačná náročnosť tak pravdepodobne nie je neprekonateľnou prekážkou a zavedenie pevnej sadzby na Slovensku je premárnenou príležitosťou.

Lenže návrh zákona je napísaný tak, aby maximalizoval príjmy štátnej kasy. Rozdiely medzi znením zákona a výsledkami analýzy IFP vzbudzuje mnoho otázok. Zmenila by sa konštrukcia zákona, keby IFP túto analýzu zverejnil pred písaním návrhu zákona? Alebo sa vedenie ministerstva vlastných analytikov na názor nepýta?

Tak si to zhrňme. Slovenská vláda roky nezodpovedne hospodárila a teraz je v značnom deficite a dlhu. Namiesto toho, aby si toto priznala a zoškrtala zbytočné výdavky a aktivity štátu, rozhodla sa vybrať viac peňazí z vreciek ľudí. Navrhla preto daň zo sladených nápojov, ktorú pôvodne vydávala za šľachetnú snahu zlepšiť zdravie populácie. V istom bode však v dôsledku kritiky širokého spektra aktérov priznala, že jej vlastne o zdravie až tak nejde a hlavným cieľom je konsolidácia.

Analýza k tejto dani prišla až po tom, ako ju schválila vláda. Tá potvrdzuje najpodstatnejšie body z kritiky, ktorá sa na vládu zniešla a ponúka falošnú dilemu o možnostiach konsolidácie. Zároveň ponúka niekoľko návrhov, ako situáciu aspoň trochu zlepšiť. Mnohé z nich však ostávajú vládou odignorované.

V INESS stále za najlepšiu možnosť považujeme daň nezaviest. Aj prijaté zákony sa však môžu rušiť, tak ako bola táto daň zrušená v Dánsku alebo v Nórsku.

Celý komentár si tiež môžete [vypočuť ako audio](#) v rámci našej série podcastov **INESS do UCHA**.

Tešíme sa na vašu priazeň aj na tomto kanáli!

Denník N, 30.5. 2024

Zastavme prepád Európy na tretie miesto na svete

Radovan Ďurana

Keď Slovensko vstupovalo do EÚ, zapojilo sa do exkluzívneho klubu krajín, ktoré tvorili 26 % svetového HDP. Tesne za USA s 28 % podielom. Čína vtedy len začínala svoj raketový ekonomický rast so 4 % podielom. V tomto roku vytvorí **EÚ 17,3 % HDP sveta**, Čína by mala dosiahnuť 16,9 %. Asi poslednýkrát, čo vyspelá EÚ bude produkovať viac ako Čína, ktorá sa veľmi pravdepodobne posunie budúci rok na druhú priečku na svete. Za hegemonu USA, ktorý stále tvorí 26 % svetovej produkcie.

Toto sú čísla, ktoré v Bruseli úradníci neradi vidia. Že 1,4-miliardová Čína nakoniec dobehne EÚ, bolo jasné už 10 rokov. Ale prečo sa o štvrtinu menej ľudnatej USA únii tak prudko vzdávajú?

Bruselské archívy sú plné analýz a zdôvodnení. S praktickými návodmi sa zapojil aj INESS s nedávnou analýzou **Sila trhu**. Jednotný trh je totiž najsilnejším nástrojom ekonomického rastu, ktorý má EÚ k dispozícii. Ako zlepšiť výkonnosť jednotného trhu EÚ naposledy popísal aj bývalý taliansky premiér Enrico Letta v správe objednanej komisiou.

Obávam sa však, že sťažovanie sa na byrokratickú záťaž, zložité zakladanie firiem, nízku mobilitu pracovnej sily, či pomalú digitalizáciu ekonomické zaostávanie EÚ neodstráni.

Zásadný problém je kultúrny. Nemyslím umelecký, myslím tým problém kultúry a hodnôt EÚ. Kedysi kolíska kapitalizmu sa za posledných 30-50 rokov výrazne premenila. Podnikať chce

čím ďalej menej ľudí, zisk získal nežiadúci podtón a leitmotívom verejných diskusií je ochrana. Ochrana spotrebiteľa, ochrana zamestnanca, ochrana študentov pred nepríjemnými faktmi, ochrana občana pred vlastnou hlúposťou a v neposlednom rade ochrana klímy a životného prostredia. Zanevreli sme na rast, už chceme len prerozdeľovať a konzervovať. A pomocou tzv. bruselského efektu rozširovať túto legislatíva aj za hranice EÚ.

Zoberte si napríklad evergreen s názvom byrokratická záťaž. Jej znižovanie je v teórii šľachetný cieľ, ale v praktickej politike k zníženiu regulačnej záťaže nemôže dôjsť. Jednotný trh EÚ, umožňujúci silnejší rast, bohužiaľ nie je politickou prioritou ani Európskej komisie ani členských štátov. Naopak, stal sa vynikajúcou platformou na plošné šírenie ochranárskej filozofie.

Na jednej strane Európska komisia zatlačí na členské štáty, tie zdigitalizujú niektoré štatistické reporty a firmy by mali mať menej administratívy. Ale vzápätí príde smernica o znižovaní rozdielov v platoch pohlaví a k tomu desiatky strán nových výkazov a reportov. Byrokratická záťaž je nazad: Ale to by bol ten najmenší problém. Ochránarska legislatíva totiž negeneruje len zbytočné výkazy, ona zasahuje priamo do vedenia a riadenia firiem. Kvóty na podiel žien vo vedení, kvóty na podiel ľudí so zdravotným znevýhodnením, požiadavky na skracovanie pracovnej doby, povinné minimálne mzdy, zakazovanie alebo obmedzovanie práce kontraktorov pre digitálne platformy. Všetky tieto opatrenia dodáva Európska komisia s analýzami o pozitívnom dopade na ekonomický rast. Ale na biednom raste únie vidíme, že to nie sú ani tak príležitosti, ako skutočné prekážky rastu.

V mene ochrany spotrebiteľa Únia, ale aj členské štáty, prijímajú legislatívu, ktorá brzdí inovácie a spôsobuje zúfale zaostávanie vo vývoji digitálnych technológií za USA a Áziou. Zákon o umelej inteligencii prijala prvá na svete EÚ, hoci v jej vývoji hrá už len úlohu pozorovateľa. Tento postup vychádza z predstavy, že dobrá regulácia vytvorí priestor na inovácie. Ale trhová realita je opačná. Inovácie obyčajne vznikajú tam, kde ešte nevládne regulácia.

Podľa komisie je jedným z najväčších výtobytkov jednotného trhu tzv. sušienkový (cookies) zákon o GDPR. To je zákon, ktorý síce zvyšuje ochranu spotrebiteľa, ale aj merateľne znižuje **tržby** a **zisk** firiem, čím znižuje atraktivitu trhu EÚ pre nové investície.

Všetkým týmto politikám ale kraľuje podivná snaha o líderstvo v dekarbonizácii. Je to disciplína, ktorú si EÚ sama vymyslela, sama v nej súťaží, a pochopiteľne v nej aj vyhráva. Lenže cena tohto víťazstva sa prejavuje už dnes v slabom ekonomickom raste a presúvaním investícií európskych podnikov do zámoria. Priemyselná produkcia Nemecka je na úrovni spred 15 rokov, chemický priemysel už klesol na úroveň roka 1995.

Byť lídrom na svete v cene uhlíka sa môže javiť ako šľachetné, dekarbonizácia je určite potrebná, ale tempo, ktoré zvolila EÚ je extrémne nákladné a riskantné. Zamestnávanie inštalatérov solárnych panelov, dovezených z Číny, nás bohatšími neurobí. Naopak, pre ktorúkoľvek mimoeurópsku

exportne orientovanú krajinu je extrémne lákavé odložiť svoj Net zero cieľ o 5-10 rokov neskôr, a využiť v pretekoch o trhový podiel obdobie, keď únia má na chrbte záväžie jej prísnych klimatických cieľov.

Dokiaľ budú v Európe dominovať ochrannárske politiky zamerané na minimalizáciu rizika spotrebiteľa a znižovanie zodpovednosti občana, dokiaľ bude EÚ slepo súťažiť o post líderstva v dekarbonizácii, žiadne zmeny jednotného trhu nedokážu priniesť významne vyšší ekonomický rast. Zlepšovanie podnikateľského prostredia bude v takomto kultúrnom nastavení bez efektu. Výkonnosť ekonomiky USA sa bude vzdalať, podiel EÚ na svetovom HDP bude ďalej postupne klesať. A čo je pozoruhodné, veľká časť obyvateľov EÚ tomu bude ešte aj tleskať.

Celý komentár si tiež môžete [vypočuť ako audio](#) v rámci našej série podcastov **INESS do UCHA**.

Tešíme sa na vašu priazeň aj na tomto kanáli!

HN, 25.5. 2024

Lesk a bieda slovenských miezd v kontexte Európy

Róbert Chovanculiak

Téma miezd patrí na Slovensku medzi tie najvýbušnejšie. Bola predmetom legendárneho sľubu Dzurindu, priťahuje pozornosť a lajky na sociálnych sieťach a v piatok podvečer sa o nej diskutuje v každej dobrej krčme. Aký je teda stav slovenských miezd v medzinárodnom porovnaní, akým vývojom prešli, čo ho vysvetľuje a čo bude s našimi mzdami ďalej? Toto sú štyri otázky, ktoré sa v krátkosti pokúsím zodpovedať.

Stav je slovami klasika not great not terrible. Eurostat nedávno zverejnil štatistiku superhrubých priemerných príjmov za rok 2023, podľa ktorej je Slovensko v rámci krajín V4 na druhom zdieľanom mieste s Poľskom. Pred nami sú s pomerne vysokým náskokom Česi a za nami tesne Maďari. Zo štatistík je zrejmé, že nie sú pravdivé poplašné správy

o tom, že Slováci majú najnižšie mzdy v EÚ. Tieto hoaxy vychádzajú zo štatistík upravených o paritu kúpnej sily. A tá skresľuje naše čísla kvôli rôznym metodologickým šlamastikám. Takže máme stále vyššie mzdy ako napríklad Rumunsko a Bulharsko. Na druhú stranu je pravda, že nás už dobehli a predbehli pobaltské krajiny. Predovšetkým Estónsko.

Tým sa dostávame k vývoju slovenských miezd. OECD nedávno publikovalo štatistiku vývoja reálnych miezd v EÚ medzi rokmi 1990 a 2020. V tomto ukazovateli sme skončili na 4. mieste odhora. Naše mzdy vzrástli za 3 dekády o približne 130 % a to je rast upravený o infláciu. Z tohto pohľadu je Slovensko úspešný príbeh. Avšak tento príbeh ma minimálne tri dejstvá, každé s inou zápletkou a poučením.

Prvá dekáda bola dekadou stagnácie a pomalého rastu. Ten naštartovali až reformy v 98. roku. Výsledkom bolo, že v druhej dekáde k nám tiekli zahraničné investície, rástla produktivita práce a to ťahalo mzdy smerom hore. Aj keď rast miezd bol o niečo pomalší ako rast produktivity. Prejavilo sa to tak, že v roku 2011 tvorili mzdy 36 % HDP, čo bol 3. najnižší podiel v EÚ. Toto sa zmenilo v poslednej dekáde, kedy politici prestali reformovať a sústrediť sa na rast koláča a zamerali sa výhradne na jeho krájanie. To spolu s výrazným poklesom nezamestnanosti spôsobilo, že náš podiel miezd na HDP sa dostal skoro na priemernú úroveň 43 %. Slovensko zaznamenalo 3. najrýchlejší nárast podielu v EÚ.

Toto je vývoj, ktorý by sa možno odborárom žiadalo oslavovať, ale v skutočnosti je to prejav tikajúceho problému. Tým sa dostávame k vysvetľujúcej časti článku. Bohaté krajiny, ktoré sa snažíme dobehnúť sa nestali bohaté z dôvodu, že trochu lepšie prerozdělili rovnaký koláč, ale preto, lebo sa dlhodobo sústredili jeho zväčšovanie. To je tajomstvo úspechu vysokých miezd. Ekonomický rast ťahaný vysokou produktivitou práce. A to je zároveň dôvod, prečo sme nedobehli západné mzdy. Máme stále nízku produktivitu.

To neznamená, že by slovenskí zamestnanci boli leniví alebo neschopní. Produktivitu práce okrem zručnosti a pracovitosti zamestnancov ovplyvňuje predovšetkým kapitálové vybavenie a inovatívnosť firiem. Tieto dva faktory im následne umožňujú tvoriť produkty a služby s vysokou pridanou hodnotou. Inými slovami produkty a služby, ktoré je možné predáť za vysokú cenu, čo otvára možnosť platiť vyššie mzdy. Neexistuje iná cesta k dosiahnutiu blahobytu. K blahobytu sa nedá dostať lepším prerozdelením koláča, len jeho zväčšením.

Lenže politici na Slovensku sa poslednú viac ako dekádu sústredili výsostne len na prerozdelenie. Témou pravidelných tlačoviek neboli prorastové opatrenia ako zníženie daňovo-odvodového zaťaženia, osekaná byrokracia a regulácie, či funkčné súdnictvo, školstvo a stavebné úrady. Témou bol rast minimálnej mzdy, zvyšovanie príplatkov za prácu v noci a cez sviatky a sociálne balíčky. Takto sa ekonomický rast netvorí, ale brzdí.

V ekonómii sa zaužívalo slovné spojenie „pasca stredného príjmu“. Môžu vraj do nej spadnúť krajiny, ktoré sa pri dobíhaní tých bohatých zaseknú niekde za polovicou, keď nedokážu preorientovať svoje hospodárstvo na tú báju vysokú

pridanú hodnotu. Ja mám skôr pocit, že do tejto pasce môžu spadnúť krajiny, ktoré pri dobiehaní začnú imitovať politiky, ktoré sú populárne v bohatých krajinách. Teda tie zamerané na prerozdelenie koláča. To je ale omyl, ktorý dobiehajúce krajiny zvedie z cesty, ktorá je nevyhnutná na dosiahnutie bohatstva na prvom mieste. Cesty ekonomického rastu cez zvyšovanie produktivity práce. Zväčšovanie koláča.

HN, 15.5. 2024

Minimálna daň z príjmov právnických osôb: výzvy pri implementácii a ďalší postup pre Európsku úniu

INESS

INESS patrí do skupiny 11 think-tankov, ktoré sa kriticky stavajú k smernici Európskej únie, ktorej cieľom je zaviesť minimálnu globálnu daň z príjmov právnických osôb. Táto daň je z viacerých dôvodov problematická. Po prvé, bola „ušitá horúcou ihlou,“ v dôsledku čoho má nedostatky - napríklad v dôsledku nerovnomerného zavádzania naprieč členskými štátmi (t. j. niektoré členské štáty smernicu implementovali rýchlo, niektoré s implementáciou meškajú) dochádza k právnej neistote, ktorá narúša predvídateľnosť podnikateľského prostredia.

Daň má zároveň za cieľ daňovú harmonizáciu. Tento postup však štátom neumožňuje zapájať sa do súťaže v hľadani optimálnej daňovej sadzby a odoberá im nástroj na lákanie investícií. Členské štáty preto budú motivované súťažiť o zahraničné investície prostredníctvom dotácií, ktoré budú viesť k neefektívnej alokácii zdrojov, nadvýrobe a nadspotrebe.

V neposlednom rade absencia inflačnej indexácie vedie k čoraz širšiemu záberu dane. Spojenie inflácie a pevne nastavenej prahovej hodnoty, pri ktorej sa daň na firmu začne vzťahovať, vedie k stavu, keď postupom času bude čoraz viac firiem zatažených daňou.

Nasledujúci text obsahuje spoločné stanovisko 11 think-tankov, ktoré bližšie popisuje naše výhrady k tejto dani. Jeho originálne znenie v angličtine si môžete prečítať [na tomto odkaze](#).

Úvod

Smernica Európskej únie, ktorej cieľom je zaviesť globálnu minimálnu daň z príjmu právnických osôb (corporate income tax - CIT) vo výške 15 % pre nadnárodné skupiny podnikov (multinational enterprise groups - MNE) s príjmami vyššími ako 750 miliónov eur (ďalej len „smernica“), je kľúčovým bodom v medzinárodnom zdaňovaní smerujúcim k obmedzeniu cezhraničnej konkurencie. Smernica, prijatá v decembri 2022 a rýchlo implementovaná o rok neskôr, odráža aktívny prístup Európskej komisie (ďalej len „EK“) „s cieľom ukončiť daňové praktiky nadnárodných spoločností, ktoré im umožňujú presúvať zisky do jurisdikcií, kde nepodliehajú žiadnemu alebo veľmi nízkemu zdaneniu, Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (ďalej len „OECD“) ďalej rozpracovala súbor medzinárodných daňových pravidiel s cieľom zabezpečiť, aby nadnárodné spoločnosti platili spravodlivý podiel daní bez ohľadu na to, kde pôsobia“.

Vo svetle výzvy EK na urýchlenie implementácie smernice, kritické preskúmanie odhaľuje vnútorné nedostatky prijatého modelu minimálnej dane z príjmu právnických osôb, ktoré môžu ohroziť európske hospodárstvo, jeho konkurencieschopnosť a vytváranie hodnôt. Tieto obavy sa týkajú súčasnej prahovej hodnoty príjmov, nejasností v súvislosti s využívaním preferenčných režimov CIT a právnej neistoty súvisiacej s urýchlenou transpozíciou smernice niektorými členskými štátmi a neskorým vykonávaním v iných členských štátoch.

Je známe, že daň z príjmov právnických osôb má závažné nepriaznivé účinky na hospodársky rast a blahobyt, a preto je jej harmonizácia nežiaduca. Zložitost a nedostatky obsiahnuté v minimálnom režime CIT bránia jeho rýchlemu a hladkému zavedeniu. Tieto obavy súvisia so súčasným prahom príjmov, nejednoznačnosťou v súvislosti s využívaním existujúcich preferenčných režimov dane z príjmov právnických osôb a právnou neistotou spojenou s urýchlenou transpozíciou smernice niektorými členskými štátmi a neskorým zavedením v iných členských štátoch.

Od daňovej súťaže k súťaži o dotácie?

Tlaky súvisiace s globalizáciou viedli krajiny na celom svete k zníženiu sadzieb dane z príjmov právnických osôb, čím sa zdaňovanie stalo priaznivejším pre podniky. Napriek zníženiu daňových sadzieb daňové príjmy neklesajú. Daňová konkurencia zohráva dôležitú úlohu pri udržiavaní efektívnosti štátnych výdavkov tým, že motivuje vlády, aby dodržiavali fiškálnu disciplínu a uprednostňovali nevyhnutné výdavky. Daňová súťaž tým, že motivuje vlády udržiavať nízke daňové sadzby, a tým prilákať investície a udržať podniky na svojom území, udržiava zdravú fiškálnu politiku, podporuje efektívnu alokáciu zdrojov a minimalizuje plytvanie verejnými zdrojmi.

EÚ dlho považovala daňovú súťaž za nástroj, ktorý „ponúka väčšiu transparentnosť a umožňuje členským štátom pri stanovovaní daňových sadzieb zohľadniť ich konkurencieschopnosť na trhu aj rozpočtové potreby“. Toto vnímanie sa zmenilo: daňová súťaž sa teraz považuje za „neférovú“ hru. EÚ teraz uprednostňuje príjmy z dane z príjmov z príjmov právnických osôb pred prechodom na efektívnejšie

formy zdaňovania, ako sú dane z pridanej hodnoty alebo environmentálne dane.

Odstránenie daňovej konkurencie, ktorá sa ľudovo nazýva „preteky ku dnu“ („race to the bottom“), si bude vyžadovať nové spôsoby prilákania investícií. Namiesto daňových pretekov ku dnu by sme mohli byť svedkami stupňujúcich sa pretekov o dotácie diktované politickými, a nie trhovými preferenciami, ktoré by v konečnom dôsledku viedli k nadprodukcii, nadmernej spotrebe a nesprávnemu prerozdeleniu zdrojov. Usmernenia OECD už umožňujú špecifickú formu dotácií prostredníctvom vratných daňových úľav. To viedlo krajiny k zavedeniu takýchto dotácií (ak už nie sú zavedené) alebo k prispôbeniu existujúcich foriem daňových stimulov novým pravidlám.

Minimálna daň z príjmu právnických osôb a existujúce preferenčné daňové režimy

Smernica vytvára právnu neistotu pre krajiny, ktoré uplatňujú preferenčné režimy CIT na oslobodenie určitých druhov investícií od CIT alebo majú osobitné pravidlá uznávania výdavkov, napr. investičné projekty, voľné ekonomické zóny, výskum a vývoj, patentové boxy, atď. Zmluvy medzi investormi a národnými vládami, ktoré spadajú pod takéto režimy, majú zvyčajne vymedzený časový rámec a siahajú ďaleko za rok 2024.

Legitímne záujmy spoločností, ktoré investovali a zaviazali sa k určitým jurisdikciám z dôvodu ich nižších alebo nulových daňových sadzieb, musia byť chránené, aj keď spadajú do pôsobnosti pravidiel minimálneho zdanenia. V rámci minimálneho režimu CIT však budú k dispozícii nové výnimky, ktoré znížia efektívnu sadzbu v závislosti od počtu zamestnancov v spoločnosti a hodnoty dlhodobého hmotného majetku.

Režim minimálnej dane z príjmu právnických osôb spôsobuje, že využívanie daňových úľav je vo svojej podstate zavádzajúce, keďže dotknuté spoločnosti budú musieť dodatočne zaplatiť dodatočnú daň. Nedostatok odpovedí o tom, ako možno využiť existujúce úľavy, vytvára ďalšiu neistotu, pokiaľ ide o daňové náklady, výnosy z investícií a náklady na administratívne úpravy.

To si vyžaduje okamžité opatrenia pri riešení zlučiteľnosti preferenčných režimov CIT s minimálnou sadzbou CIT a ich ďalším uplatňovaním.

Indexovanie podľa inflácie

Členské krajiny OECD sa dohodli, že v roku 2021 budú uplatňovať globálnu minimálnu daň na nadnárodné spoločnosti s ročným obratom nad 750 miliónov eur a pobočkou v danej krajine s obratom aspoň 10 miliónov eur a ziskom 1 milión eur. Návrh EÚ o 750 miliónoch eur vychádza zo smernice Rady o spoločnom konsolidovanom základe dane z príjmov právnických osôb (CCCTB) prijatej v roku 2016. Vzhľadom na to, že táto hranica bola prvýkrát navrhnutá pred ôsmimi rokmi, zohľadnenie inflácie znamená, že táto hranica by mala byť vyššia minimálne o 200 miliónov eur.

Aby sa zabránilo neprimeranému zvýšeniu daňového zaťaženia spoločností, je potrebné indexovať hranicu 750 miliónov eur, ktorá aktivuje minimálnu daňovú povinnosť, a zabezpečiť

automatickú indexáciu v budúcnosti. V opačnom prípade bude počet spoločností, na ktoré sa vzťahuje, naďalej rásť.

Automatická indexácia by chránila skupiny spoločností s aktuálnym obratom nižším ako 750 miliónov eur pred rizikom, že sa dostanú do vyššieho daňového pásma v dôsledku inflačného zvýšenia príjmov. Indexácia je relevantná najmä pre krajiny strednej a východnej Európy, v ktorých index spotrebiteľských cien dosiahol v roku 2022 dvojcifernú hodnotu.

Právna neistota v súvislosti s implementáciou smernice

Urýchlený prenos smernice do vnútroštátnej legislatívy v niektorých členských štátoch a neskorá implementácia v iných spôsobujú veľkú neistotu. Rýchle presadzovanie smernice síce svedčí o záväzku EÚ voči globálnej daňovej reforme OECD, ale zároveň zhoršuje škodlivé účinky modelu minimálnej dane z príjmov právnických osôb.

Vzhľadom na prijatie smernice v decembri 2022 a jej implementáciu od 31. decembra 2023 niektoré členské štáty EÚ neboli schopné dodržať krátke termíny implementácie. Šesť krajín - Cyprus, Lotyšsko, Litva, Poľsko, Portugalsko a Španielsko - stále mešká s transpozíciou smernice do vnútroštátneho práva. Je pozoruhodné, že neskorá implementácia smernice a retrospektívna transpozícia daňových pravidiel neumožňuje spoločnostiam zabezpečiť jej dodržiavanie.

V smernici sa stanovuje, že členské štáty, v ktorých sa nachádza najviac dvanásť konečných materských spoločností skupín, na ktoré sa vzťahuje táto smernica, môžu odložiť jej uplatňovanie o šesť po sebe nasledujúcich fiškálnych rokov počnúc 31. decembrom 2023. Päť krajín - Litva, Malta, Lotyšsko, Estónsko a Slovensko - využilo toto ustanovenie na odloženie uplatňovania nových pravidiel do roku 2030 v nádeji, že sa tým zmierni dodatočná administratívna záťaž pre ich daňových správcov a podniky.

Ostatné členské štáty EÚ, ktoré smernicu implementovali začiatkom roka 2024, sú stále vo fáze pokusov a omylov, keď sa snažia zorientovať v zložitosti globálnej daňovej dohody.

Keďže väčšina krajín EÚ už zaviedla minimálny režim CIT, nadnárodné spoločnosti musia od roku 2024 plniť komplexné administratívne povinnosti vyplývajúce z tejto smernice bez ohľadu na ich geografickú polohu v rámci EÚ. Uponáhľaná transpozícia smernice do vnútroštátnych právnych predpisov niektorými členskými štátmi a neskorá implementácia inými členskými štátmi spôsobuje právnu neistotu. Rozsah problému je ešte zjavnejší vzhľadom na ustanovenie smernice, v ktorom sa stanovujú sankcie pre spoločnosti, ktoré „nesplnia svoje povinnosti podať dodatočné informačné priznanie k dani a zaplatiť svoj podiel dodatočnej dane“. Sankcie za nedodržanie požiadaviek spätne prijatého zákona porušujú legislatívne zásady a nemali by sa uplatňovať.

Ex-post rok pre zjednodušenie minimálneho režimu CIT

EK nevykonala riadne ex-ante hodnotenie vplyvu smernice s odôvodnením, že ho vykonala OECD. Napriek tomu sa EK

výrazne odchýlila od pôvodnej dohody OECD, t. j. smernica zahŕňa okrem nadnárodných spoločností aj domáce skupiny.

Vzhľadom na to, že sa nevykonalo predbežné hodnotenie vplyvu smernice EÚ, tento rok, ktorý zahŕňa predovšetkým zber informácií a podávanie daňových priznaní, by mal byť venovaný dôkladným ex-post hodnoteniam s cieľom odhaliť prípadné nedostatky súčasného modelu.

Využitie prvého roka ako prípravnej fázy je veľmi dôležité, ak sa má model CIT riadne zefektívniť: poskytlo by nenahraditeľné poznatky pre spoločnosti aj správcov dane a načrtlo by usmernenia pre potrebné zjednodušenie daňového modelu. V štúdiu vykonanej v roku 2022 sa navrhli opatrenia, ktoré by pomohli znížiť náklady na dodržiavanie predpisov, a to zjednodušenie postupu výpočtu efektívnej minimálnej dane, zohľadnenie nominálnej sadzby dane z príjmov právnických osôb v danej krajine a reálnych rizík odchýlky od medzinárodných účtovných štandardov vo vnútroštátnom práve.

Na zabezpečenie prevádzkovej efektívnosti by sa mal do konca roka 2024 zaviesť komplexný plán zjednodušenia a mali by sa odstrániť existujúce nedostatky.

Záver

Rýchla implementácia smernice spolu s neskorým prijatím v niektorých členských štátoch a chybnými ustanoveniami má vážne dôsledky pre konkurencieschopnosť EÚ. Posun od daňovej súťaže k súťaži o dotácie a právna neistota vyplývajúca z oneskorenej transpozície smernice zvyšujú budúce výzvy. Európa už dlhší čas rastie menej ako zvyšok sveta a politika daňovej harmonizácie ohrozuje aj tento mierny rast.

Indexovanie hranice minimálnej daňovej povinnosti podľa inflácie a zabezpečenie automatickej indexácie v budúcnosti môže zmierniť neúmerný rast daňového zaťaženia spoločností a ochrániť nadnárodné spoločnosti, ktoré sa nachádzajú blízko tejto hranice. Okrem toho sa odporúča dôkladné ex-post posúdenie vplyvu. Rok 2024 by mal byť prípravou fázou so zameraním na zefektívnenie procesu dodržiavania predpisov a zjednodušenie minimálneho režimu CIT s cieľom znížiť zaťaženie podnikov a zároveň udržať konkurencieschopnosť hospodárstva EÚ.

Celý text aj s odkazmi na zdroje nájdete [na našom webe tu](#).

iness.sk, 24.5. 2024

Potrebujeme viac živnostníkov, nie menej

Martin Vlachynský

Opäť vypukla [sezóna lovu na živnostníkov](#). Pardon, na takzvaných „falošných živnostníkov“. Minister práce už slúbil, že s nimi niečo urobí. Ale keďže živnostníkov je cez 350-tisíc, čo je dosť veľa na masové naštvanie, volí sa opatrná rétorika.

Takže sa používa argument o tom, že vláda sa chystá živnostníkom vlastne pomôcť a ochrániť ich pred ich vlastnou nezodpovednosťou.

Naivný živnostník platí nízke odvody, ale netuší, že bude mať nízky dôchodok! Taktne pomlčíme o tom, že prvý pilier je prudko deficitný a diera sa starnutím bude výrazne zväčšovať. Nebudeme ani špekulovať o tom, že skutočne zodpovedný je len ten, kto si sporí bokom, bez ohľadu na to, či je zamestnanec, alebo živnostník.

Bohužiaľ, aj médiá väčšinou nekriticky opakujú rétoriku vlády, s ktorou ale súhlasí aj nemalá časť opozície. Už len samotné termíny „nútený“ „falošný“ živnostník sú nezmyselné. Na dnešnom trhu práce sotva môžeme tvrdiť, že živnostník nemá alternatívu v zamestnaní. Absolútna väčšina sa pre túto formu poskytovania služieb rozhodla dobrovoľne. Živnostník vymenil istoty Zákonníka práce za flexibilitu a iný daňovo odvodový model Živnostenského zákona. To z neho robí živnostníka, nie to, koľko má zákazníkov. Aký je rozdiel medzi sádrokartonárom, ktorý za rok vybaví 10 rodinných domov pre 10 klientov a takým, ktorý počas roka dodáva služby jednému klientovi povedzme pri stavbe biznis centra? Politici tvrdia, že ten druhý je „falošný“.

Na nič sa nehrajme, živnostníci sú len ďalší citrón, z ktorého chce vláda vymačkať dodatočné daňové príjmy a hodiť ho na kopy medzi ostatné. Daňové príjmy, ktoré by skončili v ďalších sociálnych balíčkoch, keby vláda práve nečelila deficitu 8 mld. eur - kvôli starým sociálnym balíčkom.

Ja tvrdím presný opak. Potrebujeme čo najviac živnostníkov. Čo najviac ľudí, ktorí majú odvahu neobaľovať sa do čoraz tučnejšieho vankúša Zákonníka práce. Ktorí sa neboja zobrať na seba viac biznisového rizika. Ktorí si chcú vyskúšať aspoň základnú školu podnikania, ktorou je aj jednoduchšia živnosť. Sú to semienka, z ktorých niekedy vyrastú väčšie podnikateľské projekty. A keď aj nie, učia minimálne k ekonomickej zodpovednosti.

Miesto uťahovania skrutiiek pre živnostníkov môže znížiť daňovo-odvodové zaťaženie zamestnancov a znížiť bariéry v zamestnávaní. Možno niektorí živnostníci potom zmenia názor. Ak vláda chce od živnostníkov viac peňazí, nech to pokojne povie nahlas. Ale to moralizovanie o falošnosti, či dokonca podvádzaní systému, nech si nechá pre seba.

[Audio komentára ako #INESSdoUCHA nájdete tu.](#)

HN, 3.6. 2024

NOVÉ PUBLIKÁCIE

Sila trhu - Ako posilniť jednotný trh EÚ na ďalších 30 rokov

Pri príležitosti 20. výročia členstva SR v EÚ je vhodné si pripomenúť, čo je ekonomicky najdôležitejšia súčasť členstva v EÚ. Je ním prístup slovenských podnikateľov na bezcolný jednotný trh. V publikácii sa dozviete:

- Ekonomické benefity jednotného trhu mnohonásobne prevyšujú objem získaných prostriedkov z európskeho rozpočtu, podrobne ich popisujeme v prvej kapitole. Vďaka voľnému obchodu je dlhodobá úroveň HDP o 15-19 % vyššia, akoby bola, ak by Slovensko stálo mimo voľný trh.
- Vo fungovaní jednotného trhu existuje mnoho oblastí, kde naďalej podnikateľom, pracujúcim, či kapitálu bránia v pohybe zbytočné byrokratické bariéry či smernice, ktoré bránia rozvoju mnohých odvetví ekonomiky. Týmto bariéram je venovaná druhá kapitola štúdie.
- V tretej kapitole uvádzame odporúčania, ktoré majú za cieľ jednotný trh EÚ posilniť a zlepšiť, aby sa ešte viac zvýšili výhody pre členské krajiny EÚ a ich obyvateľov.

Táto publikácia vznikla v spolupráci so združením [Epicenter Network](#), ktoré spája významné ekonomické think-tanky Európy. V rámci spolupráce vznikla publikácia [Market Force: Revitalising the Single Market for the next 30 years](#), ktorá hodnotí prínosy a výzvy jednotného trhu z pohľadu regiónu strednej a východnej Európy.

Tejto téme sme venovali aj tohtoročnú medzinárodnú konferenciu **Free Market Road Show**, o ktorej sa viac dozviete [na strane 19](#).

Vysoké školstvo - priestor na šetrenie a racionalizáciu je obrovský

Téma nedostatku zdrojov vo vysokom školstve sa automaticky spája s nízkou úrovňou financovania. To však nie je jediné možné vysvetlenie. V publikácii vysvetľujeme, že dôležitou príčinou nedostatku zdrojov v slovenskom vysokom školstve je **neefektivita**.

Táto neefektivita je výsledkom dvoch faktorov:

- vysoký počet pedagógov vzhľadom na počet študentov
- vysoký podiel študentov, ktorí pokračujú na Mgr. štúdiu

Ak by sa podarilo dostať tieto dva faktory na úroveň porovnateľnú s ostatnými krajinami, tak by sme vedeli ušetriť **150 miliónov eur ročne**. Tieto peniaze by mohli byť použité na **zníženie vysokých deficitov**, alebo **zvýšenie kvality samotného vysokého školstva bez potreby navyšovania dnešnej úrovne jeho financovania**.

Kde je zakopaný pes neefektivity? Počet študentov na verejných vysokých školách poklesol za poslednú dekádu o 41 %. Z úrovne okolo 180-tisíc na približne 110-tisíc. Zároveň však proporčne nepoklesol počet pedagogických zamestnancov. Ten klesol o 13,8 %. Výsledkom je, že máme jeden z najnižších počtov študentov na pedagóga v EÚ (11,3). Výrazne nižší ako je v Česku (16,5) alebo ako je priemer EÚ (17,8).

Viac sa dočítate [na našom webe tu](#), kde nájdete aj **celé PDF**.

Ako si lekári vyberajú špecializáciu?

O **nedostatku lekárov** na Slovensku sa veľa hovorí, predovšetkým v kontexte ich celkového nedostatku, a to hlavne následkom starnutia populácie. Tento nedostatok však nie je rovnomerný. Koncom roka 2023 chýbali endokrinológovia, neurológovia a diabetológovia, a v posledných rokoch aj reumatológovia, imunoalergológovia a pľúcni lekári. Výpovede aktérov v oblasti zdravotníctva pritom naznačujú, že záujem medikov a mediciek o rôzne špecializácie sa mení. Celkový nedostatok lekárov a lekároek preto vysvetľuje len časť problému, významným faktorom je aj zmena preferencií pre jednotlivé špecializácie.

V INESS sme preto uskutočnili **kvalitatívny výskum**, ktorého cieľom je analyzovať, ako si slovenskí študenti a študentky medicíny vyberajú svoje špecializácie. S týmto cieľom bolo uskutočnených 15 hĺbkových výskumných rozhovorov s medikmi a medicikami zo všetkých slovenských lekárskech fakúlt.

Táto publikácia predstavuje kratší policy dokument, v ktorom zhŕňame hlavné zistenia výskumu a predstavujeme aj možné politiky, ktoré majú potenciál odstrániť existujúce bariéry k výberu istých špecializácií a vytvoriť pružnejší systém. Nejde pritom o detailný návod na reformu, skôr o komplexný zásobník policy nápadov. **Detailnú širšiu štúdiu** si môžete [prečítať tu](#).

Na túto tému sme v júni zorganizovali aj diskusiu zo série **Ekonomické reči** s prezidentkou Slovenskej asociácie študentov medicíny **Laurou Banovčanovou**. [Záznam si môžete pozrieť tu](#).

Na vysoký podiel čiastočných úväzkov sme málo bohatí

Podiel skráteneých úväzkov má sčasti kultúrne, zvykové dôvody, ale hlavne je to štruktúra a vyspelosť ekonomiky, ktoré umožňujú vyšší podiel dostupných skráteneých úväzkov.

Tieto faktory sa nedajú preskočiť, dá sa k nim len časom dopracovať, a preto nemôžeme očakávať významnú zmenu v horizonte najbližších 5 rokov. Mali by politici a štátne inštitúcie zabezpečiť vyšší podiel skráteneých úväzkov?

Zamestnávateelia na napätom trhu práce budú časom viac reagovať na dostupný potenciál nezamestnaných žien, ak tie budú mať skutočný záujem o skráteneé úväzky. Politici majú obmedzený priestor na stimulovanie vzniku skráteneých úväzkov. Namiesto povinností, ktoré ekonomicky zaťažia zamestnávateľov, by mali voliť pozitívne formy motivácie, napríklad znížením odvodov. Aj v tomto prípade však bude potrebné dobre zvážiť dlhodobé náklady a prínosy týchto zásahov.

V novej publikácii **Na vysoký podiel čiastočných úväzkov sme málo bohatí** sa dočítate viac.

Rodové rozdiely na trhu práce: kde sa berú, kto je za ne zodpovedný a čo sa s nimi dá a nedá robiť

Rozdielne výsledky mužov a žien na trhu práce sú dekády predmetom diskusií. Pri téme rozdielneho odmeňovania žien a mužov je však rozšírených **mnoho mýtov** a **nesprávnych predstáv o jeho príčinách**.

Preto sme sa rozhodli reagovať na túto tému publikáciou, ktorá sa pozerá na problematiku rodových rozdielov na trhu práce z viacerých úrovní a nastavuje zrkadlo veľkolepým ambíciám úradníkov a politikov pôsobiacim v jednotlivých štátoch alebo v rámci EÚ.

V publikácii **Rodové rozdiely na trhu práce: kde sa berú, kto je za ne zodpovedný a čo sa s nimi dá a nedá robiť** sa dočítate:

- Aké sú príčiny rozdielov v odmeňovaní mužov a žien a prečo pri ich odstraňovaní nepomôžu nové regulačné povinnosti zamestnávateľov
- Čo je to horizontálna a vertikálna segregácia
- Aký vplyv majú rôzne preferencie a priority žien
- Že nejde preto automaticky o výsledok diskriminácie alebo kultúrneho tlaku
- V závere štúdie navrhujeme dve politiky, ktoré majú potenciál pomôcť znížiť rodové rozdiely na trhu práce: **skracovanie či sflexibilnenie rodičovskej dovolenky** a **deregulácia a zmena financovania škôlok a jaslí**.

Hodnota za peniaze sa hľadá aj v liekoch

Niekedy sa nádej zrazí s číslami. V zdravotníctve sú výsledkom tejto zrážky pacienti, ktorí nemajú preplatenú vytúženú liečbu.

Ako sa ráta hodnota za peniaze pri liekoch? Na jednu stranu rovnice sa položí cena lieku. Na druhú stranu rovnice sa položí dodatočný prínos lieku v porovnaní s existujúcou liečbou.

Ako sa ráta dodatočný prínos lieku? Vychádza z klinických štúdií a meria sa v takzvaných QALY, teda rokoch života v zdraví. Aby bol liek kategorizovaný, nemal by podľa zákona cenou za liečbu prekročiť hodnotu 3xHDP na obyvateľa spreď dvoch rokov. Aktuálne to znamená limit zhruba 60 000 eur. Pre vysokoinovatívne lieky je hranica nastavená separátne na úroveň 10xHDP, teda zhruba 200 000 eur.

V slovenskom prostredí je veľa čo naprávať. Kategorizačný proces je pomalý, byrokratické obmedzenia tiež hrajú svoju rolu. Vstup lacnejších generík a biosimilárov („neznačkové“ kópie liekov s rovnakými účinkami) pokrívajú takisto. No jedno je jasné, hoci málo zdôrazňované. Na viac nových liekov pre viac pacientov potrebujeme byť v prvom rade bohatí. To znamená mať fungujúcu slobodnú rastúcu ekonomiku. Ekonomiku so zdravými verejnými financiami, kde je zdravotníctvo skutočnou prioritou a nestojí v jednom zástupe s 13. dôchodkami či dotovanými hypotékami.

O tom všetkom sa viac dočítate v publikácii **Hodnota za peniaze sa hľadá aj v liekoch**.

Analýza objemu zákonov - odhalenie spiaceho potenciálu

Zložitosť administratívnych procesov a rýchlo sa meniaci legislatíva sú na Slovensku najvýznamnejšími problémami pri podnikaní. Tieto dve oblasti sa viac ako 10 rokov v meraniach Eurobarometra umiestňujú na prvých 2 priečkach, pred problémami s vymáhaním dlhov, daňovými sadzbami, infraštruktúrou, či korupciou.

Podnikatelia na Slovensku tiež oveľa negatívnejšie vnímajú obe tieto oblasti ako podnikatelia v ostatných členských štátoch EÚ.

Posledných sedem slovenských vlád, vrátane súčasnej, vo svojich Programových vyhláseniach deklarovali úsilie o „stabilizáciu podnikateľského prostredia“, založenú najmä na „odstraňovaní neprimeranej administratívnej záťaže.“

INESS vo svojej najnovšej štúdii pripravil kvantitatívnu analýzu časti slovenskej legislatívy. **V oblastiach podnikateľské prostredie, zdravotníctvo a školstvo sme celkovo analyzovali 10 najvýznamnejších zákonov.** Sledovali sme dva kľúčové ukazovatele: počet slov a priemernú dĺžku viet.

Zistili sme, že dochádza k systematickému znižovaniu zrozumiteľnosti legislatívy v oblasti podnikateľského prostredia, zdravotníctva a školstva.

Celú analýzu nájdete ako [PDF na našom webe tu](#).

PODUJATIA

Free Market Road Show 2024: Európsky jednotný trh - Ako ďalej?

INESS dňa 30. apríla 2024 organizoval v spolupráci s Austrian Economics Center každoročnú konferenciu **Free Market Road Show** opäť na vysoko aktuálnu tému. Tento rok si totiž pripomíname nielen 20. výročie členstva Slovenska v EÚ, ale zároveň aj našich 20 rokov na jednotnom európskom trhu, ktorý nedávno oslávil svoje 30. narodeniny.

Je Európa priestorom, ktorý indukuje nové inovácie a technológie? Ako sme na tom v porovnaní s inými veľkými trhmi, ktoré sú pre Európu v globálnom priestore priamou konkurenciou? Aká je pozícia slovenských producentov s ambíciou expandovať za hranice Slovenska?“

Na tieto aj ďalšie sme hľadali odpovede v dvoch paneloch:

I. Panel: Čo bráni slovenským firmám viac podnikáť v Európe?

II. panel: Ako vylepšiť jednotný trh?

Na konferencii sme privítali 9 špičkových rečníkov a takmer 80 hostí, medzi nimi mnohých odborníkov v tejto oblasti, politikov, ale aj študentov.

Podrobný záznam z podujatia nájdete [na našom webe tu](#).

Spotrebiteľská revolúcia v zdravotníctve

V pondelok 27. mája organizoval INESS pri príležitosti návštevy **Michaela F. Cannona** v Bratislave diskusné podujatie Spotrebiteľská revolúcia v zdravotníctve.

Hlavným rečníkom bol už spomínaný **Michael F. Cannon**, ktorý je členom jedného z najvýznamnejších amerických think tankov, **Cato Institute**, už 20 rokov a jeho špecializáciou je zdravotná politika a tiež je autorom viacerých tematických kníh.

Ďalšími rečníkmi boli **Lukáš Alner** z projektu Diagnose.me, prezident Slovenskej lekárskej komory **Ondrej Sukeľ**, zakladateľ a výkonný riaditeľ polikliniky Váš Lekár **Pavol Marcinko**, predseda Slovenskej aliancie moderného maloobchodu **Martin Krajčovič** a riaditeľ Inštitútu zdravotných analýz **Matej Mišík**.

Viac si o podujatí môžete [prečítať](#) na našom webe [tu](#) a kompletný [záznam prednášok](#) každého z hostí nájdete [tu](#).

Partnermi podujatia boli **Vel'vyslanectvo USA na Slovensku** a spoločnosti **MSquare** a **Tvoja DNA**. Vďaka patrí aj portálu **Ozdravme** za propagáciu a pokrytie nášho podujatia.

Ekonomické reči: Medické sny a lekárska realita

V utorok 25. júna 2024 organizoval INESS ďalšiu diskusiu zo série Ekonomické reči. Tentokrát v Kafé Scherz privítal **Matej Bárta** z INESS **Lauru Banovčanovú**, prezidentku Slovenskej asociácie študentov medicíny. Zatiaľ čo celkový nedostatok lekárov u nás je pomerne častou témou diskusie, menej pozornosti je už venovanej nerovnomernej distribúcii naprieč špecializáciami. Počas diskusie sme predstavili a rozobrali novú štúdiu INESS, ktorá sa venuje procesu výberu špecializácie študentmi a študentkami medicíny. [Záznam](#) diskusie [nájdete tu](#).

Ekonomické reči: Prečo ženy zarábajú menej?

V stredu, 17. apríla 2024, sme v Kafé Scherz debatovali o pay gape - teda rozdiely v platoch mužov a žien. Diskutujúcimi boli ekonómka **Lucia Šrámková** a analytik INESS **Róbert Chovanculiak**. Hovorili o tom, čo všetko stojí za rozdielmi vo výške plátov - silným rozdeľovačom je narodenie dieťaťa. Zaznelo, že aj po 6 rokoch od pôrodu zarába žena len 55 % príjmu, ktorý by dosiahla, keby dieťa nemala. Ale tiež aj to, že hoci sa populárne hovorí o „diskriminácii“, výskumy naznačujú skôr odpoveď štatistickú. [Záznam](#) celej diskusie [nájdete tu](#).

Ekonomické reči: Kol'ko si priplátíme za vyšetrenie?

V utorok, 27. februára 2024 sme sa opäť venovali zdravotníctvu. Pozvanie **Martina Vlachynského** prijala **Henrieta Tulejová**, partnerka a lektorka Advance Institute Praha. V diskusii rezonovala téma poplatkov, ktoré už dnes pri mnohých úkonoch či návštevách lekára platíme. To, čo je potrebné spraviť s poplatkami je najmä ich upratať. A zaujímavý fakt je už to, že aj symbolické poplatky majú za následok, že premýšľame, či naozaj potrebujeme ísť k lekárovi, čím systém odľahčujeme.

Ekonomické reči : Ako by sa mali vzdelávať naše deti?

Bude stačiť prebiehajúca reforma školstva? Sú učitelia pripravení a bude ich dost? Vieme vôbec povedať, ako vyzerá správne vyučovanie? Dokáže toto priniesť nejaká reforma školstva? Alebo to prinesie AI? O týchto a ďalších otázkach diskutoval **Róbert Chovanculiak** s **Vladimírom Burjanom**, zakladateľom spoločnosti EXAM testing, časopisu DOBRÁ ŠKOLA a spoluautorom reformného dokumentu Učiace sa Slovensko. **Záznam** celej diskusie [nájdete tu](#).

INESS na stretnutí 4liberty.eu v Berlíne

Riaditeľ INESS, **Richard Ďurana**, sa zúčastnil na stretnutí zástupcov 19 think tankov zo strednej a východnej Európy združených v medzinárodnej sieti [4liberty.eu](#).

4-dňové pracovné stretnutie sa uskutočnilo v Berlíne v dňoch 25. - 28. apríla a účastníci na ňom preberali nielen vzájomnú spoluprácu na projektoch, ale aj strategické smerovanie spoločnej siete, výzvy v jednotlivých krajinách či zdieľanie best practices.

Sieť think tankov, ktoré spája apel na slobodu, voľný trh, vládu práva a dôraz na vlastnícke práva ako základ fungujúcej slobodnej spoločnosti zastrešuje Friedrich Naumann Foundation.

INESS na CEO Summite v Toledu

Richard Ďurana z INESS sa v dňoch 20. - 22. mája 2024 zúčastnil na každoročnom CEO Transatlantic Summit, na ktorom sa stretávajú riaditelia najvýznamnejších think tankov z Európy a Severnej Ameriky. Tohtoročné stretnutie, ktoré organizuje americký Atlas Network, sa uskutočnilo v španielskom Toledu. 24 účastníkov sa venovalo témam ako *The Future of Liberal Democracy: Europe and the U.S.*, *Information Ecosystems: Rhetoric and Noise*, *Organizational Leadership Exchange*, či *Network Infrastructure: Assessment and Vision*.

INESS na Europe Liberty Forum v Madride

V dňoch 23. - 24. mája 2024 sa v hlavnom meste Španielska uskutočnila medzinárodná konferencia Europe Liberty Forum, na ktorej nechýbali ani zástupcovia INESS. Podujatie organizoval Atlas Network s domácim think tankom Fundalib a zúčastnilo sa ňom takmer 400 ľudí zo 43 krajín, ako jednotlivcov, tak aj zástupcov 119 organizácií najmä z Európy.

V plenárnej diskusii s titulom „Future Proofing of the European Project“ diskutoval o Európskom jednotnom trhu **Radovan Ďurana** z INESS s Nataliou Macyra z bruselského European Centre for International Political Economy (ECIPE). V panelovej diskusii s titulom „Human Dignity and Freedom“ vystúpil **Richard Ďurana** z INESS spoločne s Piotrom Palutkiewiczem z poľského Warsaw Enterprise Institute.

INESS na stretnutí EPICENTER Networku v Madride

Richard Ďurana a **Radovan Ďurana** z INESS sa zúčastnili na stretnutí siete EPICENTER Network, ktoré sa uskutočnilo dňa 25. mája 2024 v Madride. Stretnutie 20 zástupcov 12 organizácií začalo správou riaditeľa networku Adama Barthu. Počas ďalších bodov programu zástupcovia členských organizácií diskutovali možné budúce spoločné projekty, plánovali research calendar či rozšírenie zásahu siete v Bruseli.

EPICENTER Network je platforma so sídlom v Bruseli združujúca prominentné free market think tanky z Európy.

Prednáška pre FAKTYvistov

7. mája 2024 sa pod hlavičkou UNICEF uskutočnil finálny projekt a program skupiny FAKTYvistov za školský rok 2023/2024 v podobe konferencie s názvom „Študenti vs klimatická zmena“. Program obsahoval niekoľko zaujímavých výstupov vedkyne z SHMÚ, organizátorov zo SlovakAid, Integra a Mother Flower, prezentáciu mladých študentov z erasmus projektu STRONG AND GREEN COMMUNITIES a tiež nášho ekonóma **Radovana Ďurana**, ktorý hovoril o ekonomickom pohľade na klimatickú zmenu, úlohu ekonómov v nej, dôležitosť alternatívnych nákladov a technologického pokroku.

INESS na Market Access seminári

Vo štvrtok 27. júna sa v priestoroch hotela Hilton uskutočnil ďalší zo série odborných zdravotníckych seminárov Market Access. Okrem tradičnej témy liekovej politiky sa seminár detailnejšie venoval aj súčasnosti a budúcnosti nových komerčných produktov v zdravotníctve a téme poplatkov. Úvodnú prednášku na tému trh v zdravotníctve mal analytik INESS **Martin Vlachynský**. Následne prevzal moderovanie diskusií - so soluzakladateľom a riaditeľom polikliniky Váš Lekár Pavlom Marcinkom, s chief insurance officerom zdravotnej poisťovne Union Jozefom Komom a takisto panelovej diskusie doobedných rečníkov.

Prednáška na konferencii Kompakt v Košiciach

Analytik **Róbert Chovanculiak** sa 16. mája 2024 zúčastnil konferencie Kompakt v Košiciach, ktorú organizovali Saleziáni don Bosca.

Témou konferencie bolo: „Radosť vychovávať v dnešnej dobe!“ a Róbert Chovanculiak prezentoval tému: **Ako rozmraziť evolúciu vo vzdelávaní?** V nej prezentoval diverzitu modelov škôl vo svete. Existujú **školy, ktoré fungujú ako Amazon, komunita, McDonald's, alebo Michelin.**

Prednáška na FSEV Univerzity Komenského

Analytik **Róbert Chovanculiak** prednášal 16. mája 2024 na Fakulte sociálnych a ekonomických vied UK.

Témou jeho prednášky bolo: *Prečo ekonómovia milujú trh a vaši strýkovia by mali tiež.*

Prednášky Ceny štátu

Vďaka nášmu dlhoročnému projektu **Cena štátu** sa študenti stredných a vysokých škôl majú možnosť dozvedieť viac o fungovaní verejných financií na Slovensku, bližšie tak porozumieť ekonomickým problematikám v štáte, a stať sa tak občanmi, ktorí dokážu robiť kritické informované rozhodnutia v osobnom aj verejnom živote. Za uplynulé obdobie náš kolega **Richard Vilkus** prednášal pre viac ako 100 študentov v Kysuckom Novom Meste na Strednej priemyselnej škole informačných technológií; v rámci vzdelávacieho kurzu základov ekonomického myslenia pre stredoškôľakov v Nitre v spolupráci s Konzervatívnym inštitútom M. R. Štefánika; pre študentov Fakulty sociálno-ekonomických vzťahov Trenčianskej univerzity A. Dubčeka a tiež pre študentov Obchodnej akadémie v Topoľčanoch a Spojenej školy de la Salle v Bratislave. Ak máte o prednášku Ceny štátu záujem aj na vašej škole, neváhajte sa nám ozvať e-mailom na richard.vilkus@iness.sk.

Prednáška INESS na tému výdavkov štátu

Radovan Ďurana prednášal 15. mája 2024 pre účastníkov vzdelávacieho programu organizovaného Health Management Academy o štruktúre výdavkov štátu a aspektoch jednotlivých výdavkových politík.

Prednáška pre predstaviteľov ambasad

Po dlhšej prestávke spôsobenej pandemiou covidu sa konečne podarilo obnoviť tradíciu prednášok pre predstaviteľov ambasad na Slovensku, čo je vítaným krokom k otvorenejšej a informovanejšej medzinárodnej diskusii. Prednáška, ktorá sa uskutočnila v stredu, 21. februára, 2024 v priestoroch rezidencie britskej ambasády v Bratislave, bola nazvaná „Macro Tea“ a bola, neprekvapujúco, zameraná na analýzu makroekonomického výhľadu slovenskej ekonomiky. Za INESS prednášali **Radovana Ďurana** a **Martin Vlachynský**. Diskusia bola zameraná na kľúčové oblasti vrátane chýbajúcej konsolidácie verejných financií, problémov v zdravotníctve či plnení dekarbonizačných cieľov. Podujatia sa zúčastnili predstavitelia 28 ambasad, čo dokazuje záujem zahraničných diplomatických zástupcov o nezávislý pohľad analytikov INESS na aktuálne udalosti a vývoj na Slovensku.

INESS na konferencii k projektu Misia 1000

Dňa 24. apríla 2024 sa v Nemocnici Spišská Nová Ves uskutočnila konferencia k projektu Misia 1000, ktorej sa za INESS zúčastnil **Matej Bárta**. Ide o projekt Asociácie pre kultúru, vzdelávanie a komunikáciu (ACEC), ktorého cieľom je prostredníctvom babíc budovať komunitné kapacity v oblasti starostlivosti o tehotné ženy a čerstvé matky počas kľúčových 1 000 dní od počatia dieťaťa. Na konferencii vystúpili nielen zamestnanci nemocnice, ale aj samotné babice, ktoré predstavili fungovanie a prínosy programu.

INESS na New Retail Summit 2024

V stredu 24. apríla 2024 sa uskutočnil New Retail Summit, najväčšia konferencia venovaná maloobchodu na Slovensku. Medzi prednášajúcimi bol aj analytik INESS **Martin Vlachynský**, ktorý prezentoval závery analýzy **Chlieb a politika**. Cieľom tejto publikácie je prezentovať fakty, pomôcť k tvorbe informovaných politík a naopak zabrániť možným populistickým krokom, ktoré by ohrozili nielen celý sektor maloobchodu, ale zároveň poškodili všetkých slovenských spotrebiteľov.

Prague International Health Summit 2024

Advance Institute už tradične organizoval v Prahe v dňoch 25. - 26. apríla 2024 najvýznamnejšiu konferenciu zameranú na zdravotnú politiku a zdravotnícky manažment. Za INESS sa tejto konferencii medzi divákmi zúčastnil **Martin Vlachynský**. Témou konferencie bola prednemocničná príprava, návaznosť zdravotnej starostlivosti a disease management. Prednášalo 16 medzinárodných ročníkov.

INESS v Bruseli

INESS je súčasťou európskej siete ekonomických think tankov EPICENTER network. V rámci tejto spolupráce bola predstavená nová publikácia *Market Force - Revitalising the Single Market for the next 30 years*, ktorá sa venuje otázkam Jednotného trhu EÚ v strednej a východnej Európe. Hlavnými autormi tejto publikácie sú Matej Bárta a Radovan Ďurana. „Sestru“ tejto publikácie, ktorá sa viac venuje Slovensku, [nájdete tu](#). Anglická publikácia bola verejnosti predstavená v Bruseli 22. apríla 2024, na pôde Friedrich Naumann Foundation, len pár sto metrov od sídla Európskej komisie.

INESS na konferencii FMRS v Čiernej hore

Richard Ďurana z INESS bol panelistom konferencie FMRS s názvom „Shatter Barriers - Ignite Change“, ktorú zorganizovala University of Donja Gorica (UDG) v spolupráci s Austrian Economics Center. Podujatie sa uskutočnilo dňa 19. apríla 2024 na pôde UDG v Podgorici, kde aulu do posledného miesta zaplnili študenti rôznych odborov, od technických až po spoločenské. Diskusia bola zameraná na technologické inovácie, ktoré majú zásadný význam pre slobodný trh (vrátane budúcnosti peňazí a digitálnych mien).

Okrúhly stôl INESS zameraný na tému doječskej úmrtnosti

INESS dňa 17. apríla 2024 organizoval okrúhly stôl k pripravovanej analýze doječskej úmrtnosti v rómskych komunitách. Za INESS na okrúhlym stole vystúpili **Matej Bárta** a **Martin Vlachynský**, ktorí diskutovali s Mikulášom Lakatošom a Ľudmilou Plachou (Úrad splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity), Michaelou Černěnkou (Inštitút zdravotných analýz), Monikou Grochovou (Zdravé regióny), Magdalénou Rothovou (Asociácia pre kultúru, vzdelávanie a komunikáciu), Tatianou Spevákovou (lekárka v odbore pediatrie) a Tomášom Szalayom (poslanec NRSR za SaS).

INESS na podujatí obchodník roka Komunálnej poisťovne

Spoločnosť Komunálna poisťovňa pozvala zástupcu INESS **Martina Vlachynského** ako rečníka na svoje podujatie obchodník roka. Podujatie sa uskutočnilo v hoteli Galicia Nueva v Haliči vo štvrtok 4. apríla 2024. Podujatie bolo určené pre zamestnancov Komunálnej poisťovne a v rámci vzdelávacích aktivít zaznela prednáška na tému súčasného ekonomického vývoja vo svete, nasledovaná diskusiou.

Diskusia o think-tankoch na pôde FiF UK

Doc. Daniel Klimovský zorganizoval dňa 25. marca 2024 pre študentov politológie na pôde Filozofickej fakulty UK diskusiu o think-tankoch. Pozvaní diskutérmi boli riaditeľ MESA10 Ján Marušinec a riaditeľ INESS **Richard Ďurana**. Hlavnými témami diskusie boli rola think-tankov pri tvorbe verejných politík, zapájanie ľudí z think-tankov do exekutívy a možné riziká, financovanie think-tankov a aké sú dôvody, prečo sa niektoré opatrenia darí presadzovať a prečo iné nie.

INESS na workshope pre UNICEF junior ambasádorov

V dňoch 15. - 17. marca 2024 sa v priestoroch penziónu Diana v Piešťanoch konal jeden z víkendových seminárov pre junior ambasádorov UNICEF pod značkou „Mladí FAKTY-visti“. Medzi hosťami bol aj analytik INESS **Martin Vlachynský**. V priebehu 4 lekcí prevažne stredoškolským účastníkom workshopu prezentoval koncept ekonomického myslenia, jeho históriu a aplikáciu na prírodné zdroje.

INESS na sympóziu Zdravotníckeho denníka

Vo štvrtok 22. februára 2024 sa v hoteli Devín uskutočnilo sympóziu Zdravotníckeho denníka aj s účasťou zástupcu z INESS. Pomerne široký záber tém podujatia zahŕňal programovú vyhlášku, nové spôsoby financovania, prevenciu, či vstup nových liekov. Zástupcom INESS bol **Martin Vlachynský**, ďalšími diskutujúcimi boli zástupcovia ambulantných lekárov, ministerstva zdravotníctva, odborníci v oblasti inovatívnych liekov a ďalší.

Seminár pre novinárov: Analýza objemu zákonov

Dňa 16. januára 2024 sa uskutočnil seminár pre novinárov, na ktorom sme prezentovali našu novú štúdiu **Analýza objemu zákonov - Odhalenie spiaceho potenciálu**. Štúdiu sa venuje kvantitatívnej analýze slovenskej legislatívy. Celkovo sme analyzovali 10 najvýznamnejších zákonov z oblastí podnikateľského prostredia, školstva a zdravotníctva, pričom sme sa zamerali na dva najvýznamnejšie ukazovatele: počet slov a priemernú dĺžku viet. Výsledky prezentovali naši spolupracovníci Dr. Jakub Zeman (autor analytického textu) a Jakub Škoda (autor programu, ktorý počíta spomínané, ale aj ďalšie ukazovatele, v slovenských zákonoch).

VIDEÁ A PODCASTY

Na Vŕšku #135 - Laura Banovčanová: realita medikov

Gynekológ, alebo chirurgička? Ako sa medici a medičky rozhodujú o svojej budúcej špecializácii, aké prekážky im systém vzdelávania kladie pod nohy a ako to zmeniť. O tom sa #navrsku rozprával v rámci cyklu Ekonomické reči **Matej Bárta** s prezidentkou Slovenskej asociácie študentov medicíny **Laurou Banovčanovou**.

Rozhovor vznikol pri príležitosti vydania novej analýzy **Proces výberu špecializačného štúdia slovenskými študentmi a študentkami**.

Na Vŕšku #134 - Sila (jednotného) trhu

Jednotný trh bol zavedený na základe predpokladov, ktoré ekonomická veda vyučuje stovky rokov. Voľný obchod, bez colných a rôznorodých prekážok zvyšuje blahobyt všetkých jeho účastníkov. Jednotný trh je najväčším prínosom slovenského členstva v Európskej únii. #navrsku sme sa bavili o tom, prečo táto pôvodná základná myšlienka EÚ je taká dôležitá, ale aj o tom, v čom je nedokonalá.

Téme je venovaná aj naša nová štúdiu s názvom **Sila trhu - Ako posilniť jednotný trh EÚ na ďalších 30 rokov**.

Na Vŕšku #133: Lucia Šrámková a gender pay gap

Lucia Šrámková je jedna z najznámejších slovenských ekonómiek. Prijala pozvanie do pravidelnej verejnej diskusie Ekonomické reči, aby sa s Robom porozprávali na tému platových rozdielov medzi ženami a mužmi.

Čo ich spôsobuje? Sú škodlivé? Je treba ich riešiť a ako? Diváci sa zapájali tentokrát naozaj intenzívne! Záznam vám prinášame v rámci série #navrsku.

Na Vřšku #132 - Obalení peniazmi

Dávky pre vysokoškolákov, právo na prvé zamestnanie... Vláda začala pred druhým kolom prezidentských volieb obalovať mladých ľudí peniazmi. Tieto sociálne balíčky sú však tak trochu len marketingový trik. Aký? Dozviete sa v tomto #navrsku na aktuálne témy.

Na Vřšku #131 - Zdravotníctvo a trh

Trh je super, ale v zdravotníctve nemôže fungovať! Veď sa pozrite na Ameriku! Toto sú najčastejšie argumenty zástancov prísnej ruky štátu v zdravotníctve. Jedným z nich je aj ekonóm [Libor Melioris](#), s ktorým sme sa pustili do [novinovej debaty](#). Na našu prvú odpoveď reagoval Libor Melioris [ďalším komentárom](#). Našu druhú odpoveď sme ale nenapísali, ale rozhodli sme sa spracovať ju formou podcastu #navrsku.

Na Vřšku #130 - Poplatky v zdravotníctve s Henrietou Tulejovou

Poplatky u lekára aj sú, aj nie sú. Oficiálne máme skoro všetko zadarmo, no všetci vieme, že sa platí naľavo aj napravo. So zdravotníckou analytičkou **Henrietou Tulejovou** sme sa v rámci cyklu diskusií #ekonomickereci rozprávali o tom, koľko dnes Slováci platia, aký je s tým problém a prečo by sa proti poplatkom nemalo bojovať, ale mal by sa do nich zaviesť poriadok. Záznam z diskusie vám prinášame #navrsku.

Na Vřšku #129: Život ekonóma vo svete populizmu

Závery ekonómie sú väčšinou proti prirodzenej intuícii. Preto zase a znova v politike víťazia populistické riešenia. Prečo tomu tak je a čo sa s tým dá robiť sme sa po dlhej dobe v klasickej zostave bavili #navrsku. Varovanie, ťažko filozofická debata pre hard-core fanúšikov! Diskutované pejpre nájdete na [tomto linku](#) a druhý na [tomto linku](#).

Na Vřšku #128: Čo si myslíme o zvýšení platov ministrov

Zasadli sme #navrsku zase raz nad aktuálnymi témami. Dozviete sa, čo si myslíme o zvýšení platov slovenských ministrov, ako sa privatizuje v Grécku, pozrieme sa na nový návrh zníženie emisií v EÚ a zistíme, [prečo Rusku rastie HDP](#).

Na Vášku #127 - Ako by sa mali vzdelávať naše deti? Diskusia s Vladimírom Burjanom

Bude stačiť prebiehajúca reforma školstva? Sú učitelia pripravení a bude ich dosť? Vieme vôbec povedať, ako vyzerá správne vyučovanie? Dokáže toto priniesť nejaká reforma školstva? Alebo to prinesie AI? Sériu verejných diskusií #ekonomickereci sme tento rok odštartovali s hosťom **Vladimírom Burjanom**, zakladateľom spoločnosti EXAM testing, časopisu DOBRÁ ŠKOLA a spoluautorom reformného dokumentu Učiace sa Slovensko.

Na Vášku #126 - Sme bohatší ako Nemci!

V novom formáte #navrsku reagujeme na aktuálne udalosti. Pozrieme sa na dotovanú leteckú linku, budeme sa radovať z návrhu 4-dňového pracovného týždňa a zistíme, či sme naozaj bohatší ako Nemci.

Skutočný dôvod, prečo ruská ekonomika narástla

Určite ste to už počuli. Ruská ekonomika narástla v roku 2023 o 3 %. To je väčší rast, než mali bohaté demokratické štáty. Ale vedeli ste o tom, že ukrajinské HDP v roku 2023 narástlo až o 4,9 %?

Ako je to možné, že ekonomiky krajín [vo vojne rastú](#)?

Skutočný dôvod, prečo sa nepreplácajú niektoré lieky

Určite ste zachytili jeden z mnohých príbehov, ako chorým ľuďom zdravotná poisťovňa nepreplatila liek na rakovinu či iné ochorenie. Ste zvedaví, prečo niektoré drahé lieky nie sú automaticky preplácané zdravotnými poisťovňami, aj keď by mohli zlepšiť životy?

Zistite, ako sa rozhoduje o tom, ktoré lieky sa dostanú na zoznam preplácaných, a prečo nie všetko, čo sa objaví na trhu, môže byť automaticky preplatené.

Ďalší mýtus padol - Aká je priemerná zisková marža obchodníkov s potravinami?

Pozreli sme sa na účtovné závierky najväčších obchodníkov. Obchod si z každých 100 eur vášho nákupu potravín nechá v priemere len 4 eurá.

Dlhšie video [nájdete tu](#).

Publikáciu **Chlieb a politika**, ktorá sa do hĺbky tejto téme venuje zase [nájdete ako PDF tu](#).

EKONOMICKÁ OLYMPIÁDA

Ekonomická olympiáda aj v školskom roku 2023/2024 vzbudila záujem u takmer **11-tisíc stredoškolákov** a viac ako **6-tisíc žiakov základných škôl**. Pomohla im získať ocenenie a uznanie za svoje vedomosti a schopnosti v oblasti ekonómie a financií a rovnako tieto znalosti rozširovať.

Tento rok si v **Ekonomickej olympiáde pre stredné školy** otestovalo svoje vedomosti 10 730 študentov v **online školských kolách**, z ktorých postúpilo len 650 do **ôsmich prezenčných krajských kôl**. Vo **finále**, ktoré sa konalo 25. apríla 2024 v hoteli Devín v Bratislave si napokon zmeralo sily **50 najlepších študentov a študentiek** z celého Slovenska. **Tretie miesto** zaujal **Samuel Zummer** z Obchodnej akadémie Watsonova v Košiciach, **druhé miesto** získal **Dávid Páchnik** z Gymnázia Matky Alexie v Bratislave a **absolútnou víťazkou siedmeho ročníka Ekonomickej olympiády sa prvýkrát v histórii súťaže stala študentka, Kristína Bandurová** z Gymnázia Jura Hronca v Bratislave. Všetkým študentom gratulujeme a želáme im veľa ďalších úspechov. Veríme, že na viacerých z nich sa môžeme tešiť aj v nasledujúcom ročníku EO.

V septembri nás ešte čaká **medzinárodné finále**, ktoré je úplným vyvrcholením stredoškolskej olympiády. Tento rok sa bude konať **v gréckej Olympii** a Slovensko bude reprezentovať 5 študentov a študentiek, ktorí dosiahli v celoslovenskom finále najlepšie výsledky. Sily si zmerajú s rovesníkmi z **viac ako 10 krajín**.

Ekonomická olympiáda pre základné školy sa vo svojom **druhom ročníku** tešila nárastu zapojených študentov, čo nás utvrdzuje v snahe rozširovať Ekonomickú olympiádu naďalej medzi čo najviac mladých ľudí. Ďakujeme všetkým účastníkom školského kola a srdečne im gratulujeme k výsledku. Poradie najúspešnejších 50 súťažiacich v každom kraji, ktorí dosiahli najlepšie výsledky za najkratší čas, nájdete na našom webe ekonomickaolympiada.sk.

Riaditeľka Ekonomickej olympiády, Katarína Ševčíková:
„Finále Ekonomickej olympiády každý rok privíta 50-tku bystrých mladých ľudí so záujmom o ekonomické otázky. Tieto mladé talenty spájame s odborníkmi, čím im umožňujeme čerpať vedomosti a cenné rady pre ich ďalší rozvoj. Teší nás, že každoročne zaznamenávame veľký záujem zo strany škôl o účasť v Ekonomickej olympiáde. Sme odhodlaní pokračovať v zlepšovaní ekonomickej a finančnej gramotnosti študentov na Slovensku a veríme, že Ekonomická olympiáda bude aj naďalej slúžiť ako platforma pre rozvoj ekonomického myslenia mladej generácie.“

Prihlasovanie v školskom roku 2024/2025 pre 3. ročník Ekonomickej olympiády základných škôl a 8. ročník olympiády pre stredné školy otvoríme **na jeseň**. Už teraz sa na vás tešíme! Ak poznáte učiteľov či študentov **školy, ktorá do olympiády ešte zapojená nebola**, budeme radi ak ich odkážete na kontakt eo@iness.sk a my im pošleme všetky potrebné informácie.

Ďakujeme **všetkým partnerom** Ekonomickej olympiády, bez ktorých by realizácia projektu nebola možná.

Ak máte záujem **podporiť Ekonomickú olympiádu** a rozvoj ekonomického myslenia mladých ľudí, budeme veľmi radi, ak sa nám ozvete na e-mail katarina.sevcikova@iness.sk.

Partneri Ekonomickej olympiády

CENA ŠTÁTU

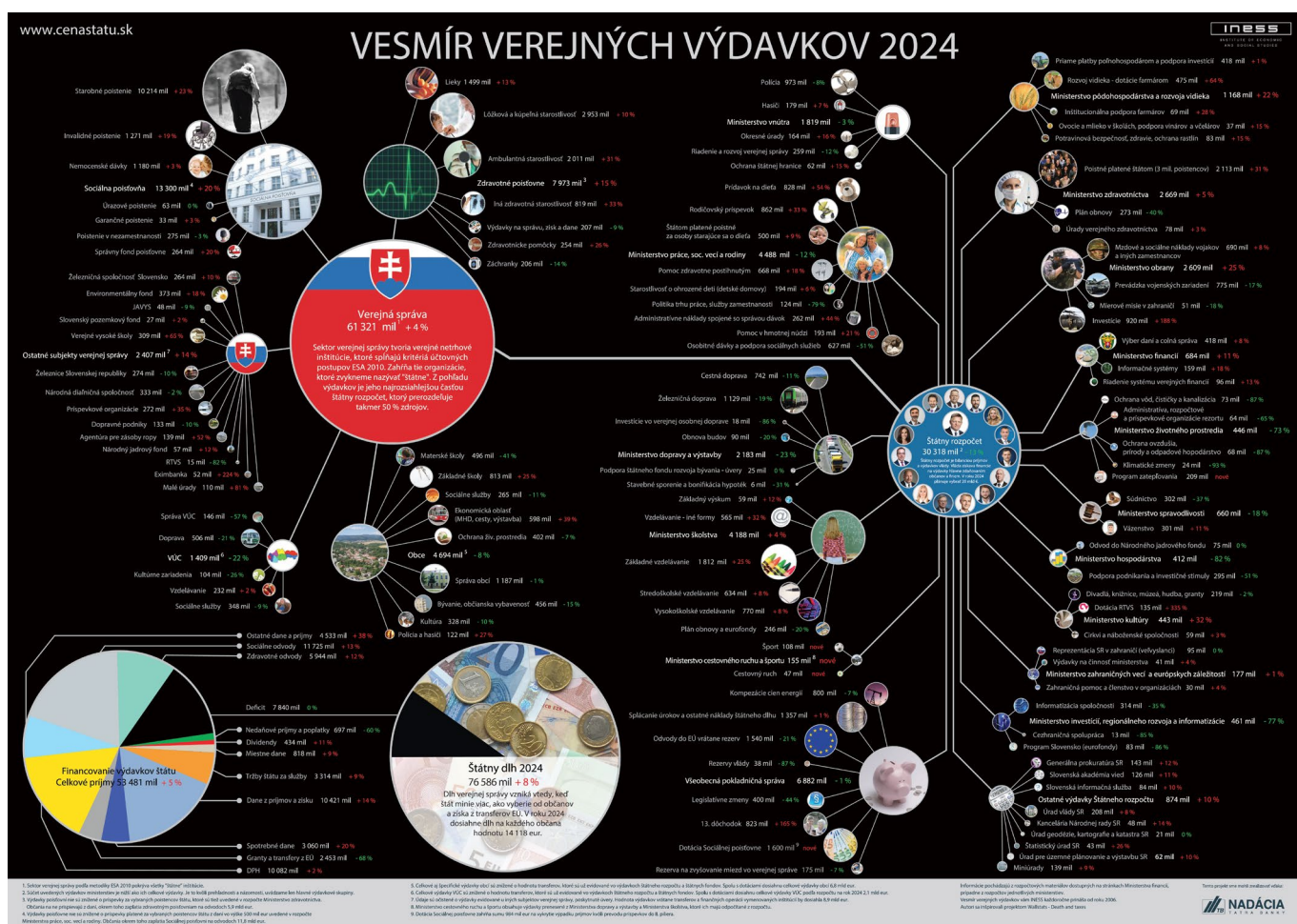
Už od roku 2006 vám prinášame **projekt Cena štátu**, ktorého cieľom je priblížiť verejnosti jednoduchou formou zložité a komplexné údaje z prostredia verejných financií. Veríme, že aj vďaka nemu prispievame k znižovaniu tzv. fiškálnej negramotnosti, aby občania - voliči rozumeli proporciám a dopadom politických návrhov na ich blahobyť aj peňaženku.

Aj na týchto miestach vám pravidelne prinášame novinky zo sveta verejných výdavkov - ktorého ilustračnou vlnkovou loďou je plagát **Vesmír verejných výdavkov**.

Nový vesmír pre rok 2024 je už práve v tlači a my ho opäť rozpošleme na stredné školy po celom Slovensku.

Ak na vašej škole ešte vesmír nemáte, ozvite sa nám na richard.vilkus@iness.sk a my vám ho aj s učiteľským balíkom radi doručíme.

Vesmír verejných výdavkov 2024

V prípade záujmu o **prednášku Cenu štátu aj na vašej strednej škole** sa nám ozvite e-mailom na: richard.vilkus@iness.sk.
Tešíme sa na stretnutie!

INESS PUBLIKÁCIE

V najnovšej štúdii s názvom **Sila trhu - Ako posilniť jednotný trh EÚ na ďalších 30 rokov** hodnotíme nielen dopady prístupu na jednotný trh z pohľadu Slovenska, ale zároveň navrhujeme opatrenia, ktoré zvýšia jeho efektívnosť. Pri príležitosti 20. výročia členstva SR v EÚ je vhodné si pripomenúť jeho dôležitosť.

V INESS sme uskutočnili kvalitatívny výskum, ktorého cieľom je analyzovať, ako si slovenskí študenti a študentky medicíny vyberajú svoje špecializácie. S týmto cieľom bolo uskutočnených 15 hĺbkových výskumných rozhovorov s medikmi a medičkami zo všetkých slovenských lekárskejších fakúlt.

Téma nedostatku zdrojov vo vysokom školstve sa automaticky spája s nízkou úrovňou financovania. To však nie je jediné možné vysvetlenie. V publikácii **Vysoké školstvo nemá problém s nedostatkom, ale s neefektívnosťou** popisujeme, že dôležitou príčinou nedostatku zdrojov v slovenskom vysokom školstve je neefektívnosť.

Pri téme rozdielneho odmeňovania žien a mužov je však rozšírených mnoho mýtov a nesprávnych predstáv. Preto sme sa rozhodli reagovať na túto tému publikáciou, ktorá sa pozerá na problematiku rodových rozdielov na trhu práce z viacerých úrovní a nastavuje zrkadlo veľkolepým ambíciám úradníkov a politikov.

Preplácanie liekov pre slovenských pacientov podlieha pravidlám na hľadanie hodnoty za peniaze v týchto liekoch. Ako sa ráta hodnota za peniaze pri liekoch? Ako sa ráta dodatočný prínos lieku? V INESS na tému: **Hodnota za peniaze sa hľadá aj v liekoch** ich stručne popisujeme.

Podiel skrátených úväzkov má sčasti kultúrne, zvykové dôvody, ale hlavne je to štruktúra a vyspelosť ekonomiky, ktoré umožňujú vyšší podiel dostupných skrátených úväzkov. Tieto faktory sa nedajú preskočiť, dá sa k nim len časom dopracovať. Preto nemôžeme očakávať významnú zmenu v horizonte najbližších 5 rokov.

INESS knihy

Kniha **Zlé peniaze** od Juraja Karpiša hľadá príčiny a opisuje priebeh krízy. Je písaná pre verejnosť s cieľom vysvetliť krízové ekonomické javy alternatívnym spôsobom. Súčasťou „sprievodcu krízou“ je popis dosahov krízy na životy bežných ľudí a príklady, ako sa s nimi dá vyrovať. Tento bestseller si môžete zakúpiť cez stránku zlepeniaze.eu, prípadne vo vašom kníhkupectve.

Žiaden ekonomický model nedokáže zabezpečiť, aby každý občan krajiny jazdil na Rolls-Royce, hoci ho dokážeme vyrobiť. To platí aj v zdravotníctve. Množstvo finančných zdrojov v systéme je v každom časovom bode dané. „Niečo“ musí rozhodnúť o tom, ako budú tieto zdroje rozdelené. Touto témou sa zaoberá vo svojej knihe **Inovatívne lieky - právne a etické otázky** Katarína Fedorová.

Kniha **Pokrok bez povolenia** od Róberta Chovanculiaka je kompletný sprievodca svetom, kde Airbnb oživuje mŕtvy kapitál a konkuruje štátu v tvorbe regulácií, kde Kickstarter nahrádza vyberanie daní a pomáha financovať verejné služby a kde Bitcoin umožňuje budovať paralelnú spoločnosť, v ktorej neexistujú „vedúci“ a všetci máme kľúče od miešačky.

pokrokbezpovolenia.sk

INESS spojil 10 autorov zo Slovenska a Česka, aby poskytli svoj pohľad na zaujímavé ekonomické a spoločenské aspekty krízy spojené s pandemiou koronavírusu. V knihe **Dedičstvo koronakrízy** sa napríklad dozvieme, ako zlepšiť proces schvaľovania liekov, krotiť domýšľavých expertov, lepšie nakupovať vakcíny, vytvárať paralelné spoločenstvá, pracovať cez internet, využívať trh a podnikateľov v boji s vírusom, alebo nezneužívať centrálnu banku.

Všetky publikácie a Policy Notes si môžete zdarma stiahnuť na stránke iness.sk v sekcii Publikácie.

Knihy je možné zakúpiť osobne v kancelárii INESS (okrem e-knží) alebo na dobierku objednávkou cez sekciu Knihy na stránke iness.sk.